

6. LES TRANSFORMACIONS DE LES PRÀCTIQUES DE CIUTADANIA: L'ASSOCIACIONISME MIGRANT

Aquest part del treball representa una investigació en l'àmbit de l'associacionisme migrant sota els pressupostos de la co-investigació. En concret, s'han realitzat entrevistes amb representants de tres associacions de l'àrea metropolitana de Barcelona: *Luchamos Por Nuestros Derechos*, una associació ubicada al col·lectiu de migrants marroquins de Terrassa, *l'Associació de Sense Papers de Terrassa* que representa a una part dels *Top manta* senegalesos a la mateixa comunitat i els *Nómadas del Siglo 21*, una associació de "sense papers" de Barcelona composta majoritàriament per venedors ambulants senegalesos.

L'objectiu de la investigació és la comparació de les tres entitats, poder destacar punts en comú i diferències per tal de finalment proposar polítiques locals que fomentin el treball de cada col·lectiu, qüestió que s'aborda en la darrera part de la recerca.

És important tornar a senyalar, com hem fet a la part de metodologia (Bloc II), la principal característica del tipus de recerca que anomenem *coinvestigació*. L'investigador/a es mou en l'entorn de les seves pròpies pràctiques polítiques, és a dir, forma part del que està investigant de manera que "l'objecte" i "el subjecte" no estan clarament diferenciats. Es pretén, al parlar amb altres actors d'aquest entorn, adquirir nous coneixements per poder millorar la comunicació i la col·laboració entre les diverses entitats que s'ubiquen en el mapa de moviments que ens rodegen. És evident que les pròpies perspectives polítiques que es refereixen a l'associacionisme de migrants es veuen reflexades en l'enfocament i en els resultats de la comparació.

Aquest bloc està dividit tres apartats. Al principi s'introdueixen alguns conceptes teòrics que ens semblen il·lustratius per l'explicació del tema (6.1); en aquest cas el marc teòric no representa del tot una "caixa d'eines" per l'anàlisi dels continguts investigats sinó que serveix per presentar a les associacions de migrants i les mobilitzacions que estan portant a terme com a "nous" actors polítics en el marge de l'actual crisi. L'explicació dels conceptes, degut a l'extensió de l'informe, manquen de profunditat, de manera que es fa referència a la bibliografia per una dedicació més específica a les teories d'interès. La segona part consisteix en una "auto-presentació" de cada associació per mitjà d'afirmacions que s'han fet a les entrevistes (6.2). A continuació, el lector podrà ampliar les pròpies observacions de la segona part amb una comparació de les associacions (6.3), principalment sobre els temes següents: s'explicarà la posició i el comportament de cada associació davant d'altres entitats existents en l'entorn, les seves estratègies i motivacions per la construcció de xarxes amb altres entitats il·lustrant també el procés de

politització dels col·lectius, els projectes d'auto-ocupació que han desenvolupat davant les problemàtiques laborals i la seva relació amb activitats "auto-formatives".

6.1. LES MIGRACIONS COM A MOVIMENT SOCIAL: "NOUS" ACTORS POLÍTICS URBANS

El que observem com a principal característica de les polítiques migratòries de la Unió Europea és un reforçament de les fronteres externes i l'enduriment de les fronteres internes. Les mesures que han estat aprovades a Itàlia a principis de maig de l'any 2009 són un exemple il·lustratiu d'aquest procés i l'absència de crítica per part dels altres governs comunitaris ens demostren la seva postura unitària.

Entenem per fronteres externes els límits territorials que separen els Estats entre ells, i que són, especialment en el cas del territori de la Unió Europea, caracteritzats per una alta presència militar i la necessitat reclamada per els governs de "protegir" el territori de la gent "no comunitària". Són expressió d'una principal característica de la globalització contemporània que, segons Sandro Mezzadra, consisteix en:

*"un augment i un reforç dels límits contra les dones i els homes fugint de la misèria, de la guerra, de les tiranies polítiques i socials" acompanyat per la caiguda de les barreres a la circulació de mercaderies, de capital i, exclusivament en determinats grups socials en determinades àrees, de persones"*⁷⁷

Per la seva banda, les fronteres internes traslladen la necessitat de control i protecció cap a l'interior del territori, establint cossos institucionals dotats del dret de vigilar i revisar a la població, i en el cas d'infraccions, expulsar a persones sense dret a la permanència. Però l'efecte de les fronteres internes en la societat va més enllà del control físic. Reforça la fragmentació de la societat, dividint entre *nosaltres i ells* remarcant les pertinències, identificant a l'immigrant com a cos *fora de lloc*, amenaça estranya, i fracturant en expressió de Marta Malo " les possibilitats d'allò comú a les metròpolis europees contemporànies"⁷⁸.

A més la fragmentació no només es limita a la creació d'espais de *dins a fora*. Dins d'aquests espais s'estableixen varis nivells diferents. En lloc de pensar en dicotomies d'inclusió o exclusió total necessitem ser conscients dels mecanismes de la *inclusió diferencial* que substitueix les dues cares de la societat, la inclusió o l'exclusió, en "un continu hipersegmentat amb diferents franges de població, diferentment incloses". El camí per arribar al ple reconeixement de la pertinència al grup de *Nosaltres*, els denominats autòctons, els quals estan plens de dures proves i perills", implica varies estacions caracteritzades per "diferents tipus de targets, cada una de les quals

---

⁷⁷ Sandro Mezzadra, *Derecho de Fuga: migraciones, ciudadanía y globalización*, Ed, Traficantes de Sueños, Madrid, 2005, pp. 112.

⁷⁸ Marta Malo, Pròleg del llibre-Quadern *Fronteras Internas/Externas*, que pot trobar-se en versió web a: <http://transfronteriz.at.rezo.net/IMG/pdf/contrapoder-frontera.pdf>.

assegura diferents drets”⁷⁹. Aquest concepte també ens serveix per ampliar l’imaginari de l’Estat i de l’estratègia de governabilitat que implica la *inclusió diferencial*. A part del control i la repressió present en cada àmbit de la nostre quotidianitat, especialment en la població migrant, aquesta es desenvolupa d’una manera més subtil. Pensant en la complexitat de les societats actuals sorgeix la pregunta de com l’Estat s’enfronta a una població tant heterogènia per governar-la. En comptes de reprimir i intentar establir unes normes obligatòries d’assimilació per a qualsevol persona que aspiri al reconeixement com a membre de la comunitat, s’afavoreixen de les diferències, estandaritzant-les “acotant i classificant a la població en grups ben definits i estancats, convertint les diferències en categories”⁸⁰. Així es genera un conjunt de fragments més fàcils de governar que una gran suma d’individus i més fàcil també d’estigmatitzar amb prejudicis i pors, influenciant el discurs mediàtic-públic per crear ressentiments i rivalitats entre els diferents col·lectius. El paper dels mitjans de comunicació en el procés de destacar determinats col·lectius com a amenaça, reproduint i reforçant les categories tancades amb “etiquetes sensacionalistes”, és fonamental per beneficiar-se del *medi-ambient* predominant en les relacions socials urbanes de l’actualitat. Per mitjà de les ajudes socials es reforcen les rivalitats, distribuint el suport material entre alguns col·lectius “en risc” o “de risc” i exclouent lògicament a altres que perceben als privilegiats com a competidors. El fet d’ubicar a cada un al seu lloc, conseqüència de la *inclusió diferencial*, no només reforça suposades diferències entre els col·lectius el que no implicaria necessàriament una desigualtat. Finalment les diferències es distribueixen entre aquests col·lectius, establint un anivellament jeràrquic entre ells.

Com podem veure, en els nostres temps de la globalització –o seguint la proposta d’Oscar Petrel, els nostres temps d’*antiglobalització*⁸¹--, els canvis referents a la institució “frontera” són més complexos que un simple enduriment. Ens trobem amb la desarticulació de l’Estat del Benestar contemporani, anant acompanyat pels canvis estructurals de les economies, factors que dilueixen el nexa polític i jurídic entre sobirania i territori, posant en dubte al mateix temps l’existència de cultures nacionals com entitats homogènies delimitades per les fronteres geogràfiques que formaven la base identitària de la ciutadania. L’ambigüitat d’aquests processos és manifesta en la vacil·lació dels límits de la sobirania estatal en el territori que va acompanyada per la duresa i la multiplicació de la frontera com “punt de control selectiu”, limitant la mobilitat de les persones segons els seus recursos, la seva procedència, el color de la seva pell, el seu gènere, etc.

La importància de les migracions o, en paraules de Mezzadra, de la mobilitat del treball, es fonamental pel desenvolupament del nostre sistema econòmic:

---

⁷⁹ Les cites i l’argumentació provenen de l’article de Marta Malo i Debora Avila, “Diferencias gobernadas, nuevos racismos”, que pot consultar-se a Diagonal Web, 2008, concretament a: <http://www.diagonalperiodico.net/spip.php?article6455>

⁸⁰ Marta Malo i Debora Avila (op.cit)

⁸¹ Oscar Pretel “Las fronteras intermetropolitanas: el caso de Terrassa” (p.49), dins del Quadern *Fronteras Internas/Externas*, que pot trobar-se en versió web a: <http://transfronterizo.at.rezo.net/IMG/pdf/contrapoder-frontera.pdf>.

“no hi ha capitalisme sense migracions” afirma Mezzadra⁸². En les seves paraules:

“l’objectiu de las polítiques migratòries no és segurament el de tancar hermèticament les fronteres dels països rics sinó de mantenir l’estatus de clandestinitat de las treballadores i els treballadors per facilitar la seva explotació maximitzant la seva vulnerabilitat en el mercat laboral. Es tracta d’“un procés actiu d’inclusió del treball migrant per mitjà de la seva clandestinització”.

Es produeix per una banda una màxima «flexibilitat» en el sentit de la disponibilitat i explotabilitat del treball, paradoxalment contrastada amb fronteres internes que redueixen la llibertat de moviment i els drets socials a nivells mínims. És aquesta una de las raons per les quals donem suport a les exigències formulades pels migrants quan reclamen les seves necessitats i drets de poder guanyar-se la vida en aquests temps de crisi reconeixent la perversa pràctica d’inclusió i exclusió de persones segons el seu rendiment i utilitat econòmica. La consciència d’aquesta ponderació laboralista es reflecteix en els cartells, dient “No som rentadores” i d’aquesta manera, per freda que sigui la necessitat de tal explicació, recordant que “els migrants no són màquines d’un sol us”⁸³. Per contrastar la complexitat de las migracions amb la seva valoració gairebé únicament econòmica en las polítiques migratòries, ens sembla important introduir el concepte de l’*autonomia de las migracions* explicada per Mezzadra a *Derecho de Fuga*; la segona part d’aquesta introducció reflexa l’absoluta legitimació de reconèixer a las mobilitzacions de migrants i els seus participants com actors socials i polítics.

Els moviments migratoris no són únicament sotmesos a les “lleis” de l’oferta i demanda que estructura la divisió internacional del treball. Expressen una varietat de pràctiques, demandes subjectives i decisions individuals, determinades per múltiples factors i coneixements imperfectes, que fan dels possibles processos migratoris un camp molt difícil de controlar per mitjà de lleis repressives ja que es poden desenvolupar independentment a las mesures preses pels governs. Aquests mesures no són i no seran vàlides per canviar la decisió d’una persona que decideix desplaçar-se per buscar una vida millor. Com afirma Marta Malo “l’impuls migrant (...) és massa fort per parar-lo.”⁸⁴ Les polítiques migratòries en molts casos no aconsegueixen els seus objectius i poden tenir, a vegades, efectes contraris.

Així, la crisi de la representació de la migració en “fluxos” manejables planteja un repte important pel concepte teòric i polític de la integració, considerant també la importància fonamental de las xarxes familiars i “comunitàries” per a las diferents dimensions dels processos migratoris. En molts casos es tracta de “transmigrats”, és a dir, persones que durant el seu trajecte migratori han

---

⁸² Sandro Mezzadra (2005) (op. Cit) , pp. 143-148

⁸³ Liliana Suárez-Navaz et al. (eds), *Las luchas de los sin papeles y la extensión de la ciudadanía. Perspectivas críticas desde Europa y Estados Unidos*, Ed. Traficantes de Sueños, Madrid 2007, (p.220)

⁸⁴ Marta Malo (op. Cit.)

passat o s'han establert per un temps determinat en varis països⁸⁵. Aquests trajectes presenten una gran quantitat de fils vermells individuals, teixint xarxes de caràcter familiar o comunitari que s'estenen en tot el món i comporten experiències i coneixements molt importants. Les xarxes representen una font de "capital social" capaç de substituir en certa manera el "capital financer" que han adquirit las empreses multinacionals. Com ressalta Mezzadra, aquestes xarxes no responen a un imaginari de comunitats en les quals el/la migrant com a subjecte tradicional es pot escapar de la seva alteritat dicotòmica viscuda diàriament amb la "realitat occidental" sinó que es tracta d'un espai heterogeni i de continua recomposició amb la qual cosa la persona "viu en relació complexa o contradictòria amb la pertinència, en qualsevol forma en que aquesta estigui definida"⁸⁶.

A més, les tesis de l'*autonomia de las migracions*, es desenvolupa introduint la dimensió de les lluites migrants com un factor clau del seu perfil que és moltes vegades desconegut pels investigadors. A més de la consideració dels migrants com "recursos humans" per part dels governs, la imatge que es transmet majoritàriament en els mitjans de comunicació i en els discursos acadèmics representen i reproduïxen la connotació de víctima, de subjecte passiu, vulnerable i incapaç de jugar un paper actiu en la constitució del seu destí. No es tracta en absolut de negar la fragilitat dels migrants com a actors socials, especialment si no disposen de la documentació en regla, però la forta presència d'associacionisme i les nombroses mobilitzacions de col·lectius amb o sense "papers" ens porta a dubtar de la debilitat tal com l'accentua el discurs públic. Considerem las lluites migrants com una sortida activa de la "representació miserabilista" per convertir-se en agents polítics i com a resposta a la reconfiguració de las hegemònies en el "sistema món", reinventant les formes de resistir-se a les mateixes⁸⁷. Les entenem com a moviments socials protagonitzats por migrants, amb i sense «papers» i/o per persones sol·licitants de l'estatut jurídic de refugiat o aïllat polític els quals demanden l'afectiu exercici i reconeixement del dret a l'asil polític i a la llibertat de circulació, drets universalment reconeguts a la declaració dels drets humans. El factor clau par la nostra perspectiva cap a aquests moviments és l'autoorganització dels col·lectius de migrants, insistint en la seva capacitat i desig de crear una lluita pròpia en la qual las exigències es formulen per veus pròpies. Són novíssims moviments socials híbrids i pluriètnics que han aparegut a tot el "sistema món" per plantejar el projecte polític de desaparició de tot tipus de lleis especials per a ciutadans «no nacionals». En el país de suposada acollida, es troba amb altres afectats, reunint-se en un mateix espai polític, potser l'únic espai d'integració social més enllà del rendiment econòmic, per construir exigències comunes, aportar experiències diverses, crear una nova cultura d'allò polític i elaborar estratègies pròpies per aconseguir els seus objectius. El seu argument més important i la fortalesa del seu moviment és la incompatibilitat d'una ciutadania limitada amb l'universalisme moral dels drets humans, suposadament compartit amb les societats a les quals vivim. El "dret a tenir drets" (Art.1), el dret al reconeixement com a persona jurídica (Art.6), el

⁸⁵ El concepte *transmigrats* es troba a Liliana Suárez-Navaz et al. (eds) (2005) (op. Cit) (p.223)

⁸⁶ Sandro Mezzadra (2005) (op. Cit.) (p.151)

⁸⁷ Aquesta argumentació es desenvolupa a Liliana Suárez-Navaz et al. (eds) (2005) (op. Cit) (p.215-6)

dret a la mobilitat i la lliure elecció de la residència en un Estat (Art.13), entre altres articles, són contradictoris al estatus il·legal dels “sense papers”, determinant per la llei de l’estrangeria⁸⁸.

A continuació ens sembla important afegir una reflexió molt breu sobre la terminologia quan parlem de nous o novíssims moviments socials i presentar alguns aspectes importants per a concretitzar el concepte. Per una banda hem de pensar en no *cometre l’error de la desmemòria històrica*, com adverteix Varela⁸⁹, introduint els migrants com a «nous subjectes polítics» que, amb base a «noves formes», plantegen «noves pistes» per a una «nova democràcia». És important reconèixer que existeixen influències històriques importants en el desenvolupament d’una identitat activista, vista com un procés sempre inacabat que parteix de “la comprensió sociohistòrica d’altres lluites”, com el moviment obrer, els plantejaments i les lluites feministes o el moviment per els drets civils del segle passat als Estats Units.

No volem negar la importància de la memòria històrica de les lluites quan afirmem que les mobilitzacions d’immigrants no es deixen reduir a una identitat de classe, per exemple de classe obrera, perquè “parteixen de la identificació de la seva alteritat, del fet de ser migrants, i no exclusivament la identificació de classe, ser treballadors, a l’hora de mobilitzar-se”. En altres paraules, l’organització i l’activitat col·lectiva és la conseqüència d’una identitat *per a si* sorgint de la condició percebuda d’alteritat i és per aquesta raó que té sentit establir el concepte de “lluites migrants”.

Si utilitzem el terme de *novíssims* moviments socials també necessitem explicar la diferència entre els *novíssims* i els *nous* moviments socials i destacar els principals factors de distinció, com ho afirma Barbara Laubenthal en el seu article sobre les mobilitzacions de migrants “sense papers” a Suïssa⁹⁰. Per una banda classifica als participants dels nous moviments socials com a membres d’una nova classe mitjana, dotada «[...] de grans recursos cognitius, amb més oportunitats d’influència en l’opinió pública gens despreciables». Les mobilitzacions dels immigrants “sense papers” són en canvi motivades per «interessos propis racionals» i principalment caracteritzades per l’absència absoluta de drets de participació política. Dit de forma més dràstica, per mitjà de la seva mera existència cometem una violació de drets i es troben en l’anomenada *zona de drets negativa*. A més es dificulta la formació d’una identitat col·lectiva ja que el motiu d’associar-se és de perdre l’estatus de il·legalitat el que en aquell moment faria innecessària l’activitat militant⁹¹. També s’ha de tenir cura i ser conscient de la realitat pensant en la migració o el “desobeir fronteres” com a projecte polític que s’ha plantejat ja abans de la marxa dels països d’origen com una “practica política transnacional

---

⁸⁸ Pot consultar-se <http://www.un.org/spanish/aboutun/hrights.htm>.

⁸⁹ Amarela Varela, “¿Papeles?, para todos! Diez años de movimiento de migrantes sin papeles en Barcelona”, dins de Liliana Suárez-Navaz et al. (eds) (2005) (op. Cit).

⁹⁰ Barbara Laubenthal, “Entre el mercado y el estado. La formación del movimiento pro-regularización suizo”, dins de Liliana Suárez-Navaz et al. (eds) (2005) (op. Cit).

⁹¹ Peio M, Aierbe, “Sin Papeles: Límites como movimiento, fuerza como agente de cuestionamiento del concepto de ciudadanía”, dins de Liliana Suárez-Navaz et al. (eds) (2005) (op. Cit).

innovadora”, ja que la principal motivació dels moviments migratoris és la de buscar millors condicions, majoritàriament laborals, per el manteniment quotidià de cada un i de les seves famílies. Tot i així, la marxa del país d’origen, l’enfrontament als enormes esforços i riscos que aquesta decisió comporta com a conseqüència expressen un descontent profund amb les condicions i una forma de crítica cap als responsables. A més “aporten pistes fonamentals per a repensar, des d’un cosmopolitisme transcultural, el sistema polític democràtic al que aspiren els pobles, o les comunitats polítiques contemporànies, fins i tot a Europa”⁹². La realitat social dels immigrants en l’entorn que ens rodeja enriqueix el nostre imaginari per a formular crítiques, ens ofereix espais encara no identificats per a oposar-nos a les hegemònies existents i “radicalitzar projectes polítics variis”.

Directament vinculat amb el tema de las fronteres externes i internes, és necessari introduir un altre concepte, en aquest cas polític-jurídic a la base teòrica d’aquest treball. Es tracte de presentar molt breument alguns arguments del discurs sobre la “crisis de la ciutadania”.

El terme de la ciutadania i el seu camp semàntic s’han estès no només en els discursos acadèmics sinó també en els mitjans de comunicació i en el debat polític des d’un “simple criteri jurídic-formal” cap a una obertura del concepte, incloent subjectivitats de pertinença i submissió com a “identitat i participació, drets i deures”. El paper exclusiu que juga la ciutadania actualment en el context de les migracions, entenent-la com “la posició de un subjecte davant d’un Estat, en relació al qual s’és o “ciudadà” o “estranjer”⁹³ és diferent al paper que ha jugat contínuament al llarg de la història. Existeixen variis exemples per la seva possible consideració com instrument d’inclusió: la lluita de col·lectius socials com la burgesia a finals del segle XVI (1789) per arribar a ser considerats ciutadanes o l’exclusió implícita de dones, proletàries, “dependents”, les que, durant els següents segles van lluitar exitosament pel mateix. Per tornar a expressar-nos en termes de fronteres i per afegir una idea de Michel Foucault, podríem considerar la llei com “nova frontera *total*” creant categories absolutes de distinció: “en la modernitat, las fronteres definitives d’allò *sagrat* no s’expressen ja en termes d’heretgia, sinó en termes d’*il·legalitat* i altres anormalitats creades per la llei”⁹⁴. La categoria de la “il·legalitat” en referència als migrants és una nova construcció estatal, una pertorbació externa i anterior “a la pròpia ciutadania”, que sorgí dels canvis en les polítiques migratòries que es desenvolupen a partir de la primera crisis petrolera en 1973, transformant al “migrant no controlat” en un subjecte “il·legal”.

Tot i que es tendeix a naturalitzar el ser o no ser ciudadà, especialment en les nacions on s’adquireix la pertinença segons el concepte del *jus sanguinis*, entenem la ciutadania com resultat de processos polítics i de l’acció humana. La seva elaboració no està determinada per fets naturals de manera que

---

⁹² En aquest sentit pot destacar-se com a proposta innovadora la feta pel grup del Verds al Parlament Europeu on es s’exigia donar la ciutadania europea als migrants sense-papers que ho són en àmbits nacionals.

⁹³ Sandro Mezzadra (2005) (op. Cit.) (p. 97)

⁹⁴ Miche Foucault citat a Liliana Suárez-Navaz et al. (eds) (2005) (op. Cit) (p. 23)

sempre existeix la possibilitat de la modificació del concepte encara que els Estats actualment reivindiquin la prerrogativa absoluta “d'establir les normes de pertinença, residència i treball”, i s'afavoreixin de la ciutadania com a legitimació jurídica de l'exclusió o de la limitació dels drets dels estrangers en el seu territori.

6.1.1. UN CAS CONCRET DE MOBILITZACIÓ ACTUAL – LA LLUITA PER A LA DESPENALITZACIÓ DEL “TOP MANTA”

En el següent apartat hem redactat un breu resum de la lluita per la despenalització del top manta. Com a font ens han servit varis documents, correus electrònics i manifestos del moviment els quals es troben o en la bibliografia o adjuntats de forma física a aquest treball.

Ja que l'accés al mercat laboral està completament negat als immigrants sense documentació en regla, la venda de productes pirates al carrer, per els molts que fugen de la venda de drogues, és l'única possibilita per mantenir-se econòmicament mentre no existeixi un reconeixement legal com a treballadors. Segons els articles 270.1 i 273.1 de la Llei Orgànica 10/1995 del 23 de novembre del Codi Penal, la simple exposició o venda ambulants de còpies pirates de CDs o DVDs, entre altres obres, és castigada amb una pena de presó que pot ser des de sis mesos a dos anys i una multa d'entre dotze a vint-i-quatre mesos. En el cas de detenció i condemna, els venedors es veuen confrontats a la expulsió o, sempre i quan, la expulsió no es pugui realitzar per falta de coneixement, o convenis amb el país d'origen, acaben empresonats per una conducta de lesivitat. Es tracte aleshores, d'un delictes que comporta una antecedència penal de la persona, la qual impedeix la seva regularització fins que els antecedents caduquin. Les quotes mensuals de les multes, les quals poden arribar fins als 3000 Euros, no estan relacionades ni amb la quantitat insignificant de diner guanyat amb el top manta, ni amb la greu situació de pobresa en la qual viuen els venedors ambulants, ja que aquesta feina ni tant sols arriba per assolir les seves necessitats bàsiques d'alimentació, vivenda i vestit. El possible període d'empresonament també sembla desproporcionat, comparant-lo amb altres delictes com un robatori amb violència, intimidació o alguns delictes de lesions, ja que la seva penalització màxima és inferior a la de la venda ambulants.

Defensar la despenalització del top manta no significa menystenir la importància i el valor de la propietat intel·lectual i industrial, però la seva protecció no s'hauria de realitzar a costa de la criminalització de treballadors els quals el seu únic interès és guanyar-se la vida i poder ajudar a les seves famílies que encara resideixen al seu país d'origen.

La lluita per la despenalització del top manta va començar amb la detenció de quatre membres de l'*Asociación de Sin Papeles en Madrid* els quals estaven a punt d'entrar a presó i ser expulsats per vendre CDs y DVDs al carrer. Actuant per varies vies, entre elles el treball legal, la premsa i la manifestació, s'ha aconseguit paralitzar el procés i entrar en negociacions amb les autoritats. Al llarg d'aquesta campanya sorgí un recolzament notable per diferents actors de

la societat civil i es va decidir ampliar-la fins a reivindicar la *despenalització del top manta*. Es construeix una xarxa de col·lectius aliats incloent associacions de “Sense Papers” de diverses ciutats espanyoles (Terrassa, Sevilla, Barcelona, Zaragoza, Madrid), centres socials, col·lectius de juristes, polítics, artistes, urbanistes i finalment un recolzament ampli per part de l'opinió pública. El moviment, a l'estar en un procés de constitució, ja conta amb importants objectius assolits: les problemàtiques al voltant de la venda ambulants per part dels immigrants sense papers han arribat a reconèixer-se, la discussió sobre el tema s'ha establert en el discurs públic i els mitjans de comunicació més importants ho estan tractant. El cos jurídic s'està posicionant, molts jutges i advocats adopten actituds més sensibles, escoltant les veus dels top manta, la qual cosa fa augmentar les barreres per a condemnar estrictament segons la llei. Moltes associacions de migrants han resultat enfortides d'aquests processos i la lluita s'està organitzant a nivell estatal.

Existeixen tres possibles vies per avançar en aquest procés i introduir la discussió al poder legislatiu. Un col·lectiu de juristes ha proposat aprofitar-se de la intenció per part dels partits majoritaris (PP i PSOE) de reformar el Codi Penal per a exigir la despenalització del top manta i presentar la proposta formulada per el moviment. S'han reunit amb varis partits discutint quatre alternatives entre la despenalització total de la conducta dels top manta i el tractament “lleu” com una falta en comptes de delictes penals. En tots els casos s'exigeix “modificar la obligatorietat de imposar la pena de multa i la de presó en el sentit de que sigui facultativa una o altre”. Ja que els conflictes entre PP i PSOE han arribat a trencar el pacte per la justícia, aquest procés s'està endarrerint. Existeixen dos vies més gràcies al diàleg entre els juristes i els partits polítics iniciada per l'advocat Julián Ríos, de l'Ateneu Candela de Terrassa i impulsat per les movilitzacions a diverses ciutats espanyoles. Els partits IU, ERC i IpC han presentat una proposta de llei i una proposta de no llei que inclouen la despenalització de la manta en els articles 270.1 i 273.1, orientant-se per les exigències del moviment. La proposta de no llei avançarà més ràpidament, serà discutida i votada en una sessió parlamentària per, en el cas d'aprovació, passar al consell de ministres que presentarà un text definitiu de propostes al Parlament.

Per a mantenir la presència i augmentar la pressió en aquest debat, s'està recol·lectant sentències penals i casos de venedors empresonats per a, representats per el col·lectiu d'artistes (entre ells Willy Toledo, Alberto San Juan y Javier Corcuera), exigir el indult de totes aquestes persones. En aquest moment es tracta aleshores d'ampliar la interlocució amb els partits polítics per a obtenir més recolzament i de pressionar de manera col·lectiva per totes les vies accessibles coordinant el recolzament als nivells locals perquè la proposta s'aprovi i perquè “el text definitiu sigui un text de màxims”.

Barbara Laubenthal destaca la importància de l'anàlisi del context polític per a entendre el surgiment dels moviments socials, no únicament fixant-se en el sistema polític “com un tot”⁹⁵, sinó investigant factors més específics com a

---

⁹⁵ Barbara Laubenthal, “Entre el mercado y el estado. La formación del movimiento pro-regularización suizo”, dins de Liliana Suárez-Navaz et al. (eds) (2005) (op. Cit) (p. 136)

canvis en el camp polític relacionats amb les protestes. També enumera varies afirmacions sobre la necessitat de recolzament extern, en dimensions econòmiques però també logístiques i polítiques, per a garantir la supervivència dels moviments marginals al llarg del temps. A més enfoca per mitjà del concepte del *framing* els factors discursius impulsors per a la mobilització migrant, és a dir, la capacitat dels activistes a concretar les seves exigències i “generar discursos legitimadors específics” amb la finalitat de “mobilitzar potencials seguidors i adherents, guanyar recolzament dels espectadors i desmobilitzar als contraris”. Ampliant aquesta perspectiva, l'autora destaca la necessitat d'oportunitats per poder entrar i reivindicar legítimament en el discurs per mitjà de “«punts d'accés» retòrics als quals unir les seves demandes”. La lluita per la despenalització del top manta ens ofereix un context adequat per aplicar les seves especificacions i representarà aleshores un tema important per la investigació sobre els col·lectius entrevistats en aquest treball.

6.2. ENTREVISTES AMB ASSOCIACIONS MIGRANTS

La segona part d'aquest treball té com objectiu la presentació dels col·lectius entrevistats. En comptes de resumir i representar els continguts amb les nostres paraules, va semblar-nos metodològicament més adequat participar el menys possible en aquesta introducció, a part de la influència evident que té l'entrevistador al seleccionar les preguntes i les afirmacions publicades. Els següents textos representen una presentació de cada associació per mitjà de les paraules dels seus representants, composta després de l'entrevista. No s'han afegit afirmacions que no s'hagin dit a la conversa, les úniques modificacions consisteixen en la correcció de algunes faltes gramaticals, agrupar les respostes de les diferents preguntes per poder presentar un text coherent i agregar indicacions que han sigut indispensables per facilitar la comprensió. Aquestes són reconeixibles per mitjà dels parèntesis. Ja que s'han realitzat les entrevistes en castellà, s'ha decidit prescindir de la traducció al català. S'ha intentat seleccionar afirmacions sobre temàtiques semblants en cada presentació per a possibilitar al lector una primera comparació de les associacions la qual continuarem a la tercera part del treball.

6.2.1. L'ASSOCIACIÓ NÓMADAS DEL SIGLO DEL SIGLO XXI

L'entrevista amb el Mamadou Daijne, fundador de l'associació Nómadas del Siglo 21, va fer-se a Barcelona. La transcripció de l'entrevista es troba adjuntada a l'annex d'aquest treball.

“Cuando he vivido en Senegal siempre he tenido mi habitación propia. Hasta con mis hermanos nunca hemos compartido la habitación. Cuando he llegado aquí, he tenido que vivir con 17 personas en un piso de dos habitaciones y casi todos los chicos están viviendo en estas condiciones. En este momento he pensado que algo va mal. Siempre va a venir gente, la inmigración no va a parar nunca. Estoy pensando en ellos también y quiero que no tengan que pasar por las mismas cosas.

Entonces por medio de unas personas hemos empezado a establecer contactos con asociaciones. Cathrine (Centro Cívico Can Felipa) por ejemplo me ha motivado mucho a hacer

la asociación. En esta época yo le decía que había pensado crear una asociación de sin papeles aquí pero como toda la gente de nosotros pensaba que no podíamos hacer esto, yo he pensado que sería mejor poner gente española o gente que tiene papeles aquí que nos podrían ayudar, pero las ideas van a venir de los sin papeles. Ellos realmente van a figurar en los estatutos que vamos a presentar a la justicia pero las decisiones serán de nosotros. Catherine me ha puesto en contacto con Joél, Mané y Fadua (Associacions Cepaim i Acisi) también. Puede ser que hace un año desde que conozca a Joél y toda esta gente, un poco más que un año ahora, un año y tres meses. Una vez ellos han venido a donde vivía en Besós, hemos hablado un poco y ellos han visto la situación como vivimos allí que es una situación muy mala. Por eso ellos también han sentido que tenían que hacer algo para ayudar. Entonces he ido a Terrassa para hablar con los senegaleses de allá y preguntar como funciona lo de hacer una asociación. La motivación no era de beneficiarse ni nada sino agruparnos para poder mejorar la vida de los sin papeles.

Esto ha empezado en una casa, después en una calle, después en el barrio, ahora hay gente que viene de otros lugares, de otras asociaciones. Han visto que la idea fue genial, han dicho ok, esto es lo que necesitamos. Después gente venía de no sé dónde y ahora hay otras asociaciones que quieren ayudar, que quieren hacer cosas con nosotros, es muy bueno. Yo sé que hasta ahora no hemos llegado a dónde yo quiero llegar. Estamos en el camino y sé que llegaremos hasta allí. No sé si el mes que viene, el año que viene, no sé si yo estaré durante esta época pero es la idea y es lo que tenemos que dejar aquí. Un grupo que va a pensar en la solidaridad, no va a pensar en el egoísmo este entre los africanos, la gente que no se ayudaba, esto lo queremos cambiar, que la gente empieza a pensar en los otros, que hay gente que sufre, que una persona sola no puede llegar a ningún lugar, necesita la ayuda de otra gente para llegar a donde quiere llegar.

En Senegal la gente se ayuda mucho, tu vecino es como tu familia, si él tiene problemas, sabe que los otros le van a ayudar pero aquí no lo hacen. El problema es que no han cogido las buenas partes (d'aquí) porque en todas la culturas hay cosas que no sirven. Yo he visto por ejemplo a gente de Senegal, gente que tienen papeles, que están usando a sin papeles para pagarles sus casa, esto lo he visto y esto no es normal, gente que alquila sus papeles para trabajar y cada mes les tienen que dar algo de dinero. Esto también hay y son senegaleses que lo hacen a sus propios compañeros. Son cosas que no entiendo, es una vergüenza. Se están aprovechando de la gente que ha llegado. Todo esto queremos cambiar, queremos cambiar las mentalidades porque esto está muy mal, gente que estaba acostumbrada a ayudarse entre ellos en el país pero vienen aquí y cambian enseguida, un cambio radical, puedo decir. Yo puedo hablar solamente y dar un ejemplo al nivel de la comunidad de los senegaleses porque lo que yo he visto desde que he llegado aquí a España, como veo las otras nacionalidades, los senegaleses no son así, a veces lo veo como una vergüenza, otras veces lo veo como ok. Es que cada uno tiene su manera o sus objetivos en la vida y nadie está obligado a, por ejemplo, abrir un negocio. Por ejemplo los paquistaníes tienen sus negocios y siempre hay otros paquistaníes que trabajan adentro. Si ellos, los que han estado aquí muchos años, lo hubieran hecho como los paquistaníes o los chinos, creo que no vieras muchos manteros en la calle. Puede ser que la mitad de los manteros trabajarían dentro de estas tiendas. (volem canviar això per mitjà de) talleres y que la gente intente aprender algunas cosas nuevas. Puede ser que el día que van a tener papeles van a tener una formación, algo que les podría ayudar a abrir un negocio un día.

(...)

Hacemos las reuniones cada quince días y de allí tomamos las decisiones juntos. Vemos que es la mejor solución para arreglar los problemas entre la gente. Hablamos de esto y vemos las opiniones para sacar una solución a cualquier problema, es lo que hacemos de momento. Sería muy difícil (parlar en castellà) porque la mayoría de esta gente nunca han estudiado, tienen un nivel de estudios muy bajo. Por eso sería muy difícil cambiar. Siempre vamos a necesitar un mediador, alguien que conozca los dos idiomas, castellano y wolof o castellano y francés para traducir. No toda la gente va a hablar en castellano. Les va a costar hablar y si les cuesta hablar seguramente van a tener vergüenza de decir algunas cosas. Es este el problema. Yo sé que quieren hablar. Será muy difícil, no sé como será en el futuro.

(...)

Todo el mundo puede participar. Si decimos que es para los sin papeles es que las prioridades las damos a los sin papeles. Digo que hay una diferencia muy grande entre un sin papel y una

persona que tiene sus papeles. Por ejemplo una persona que tiene sus papeles nunca se levanta por la mañana, nunca va a pensar que hoy va a correr todo el día, la policía le va a perseguir todo el día, nunca va a pensar esto, nunca va a pensar que la policía le va a quitar la mercancía (...). Siempre va a tener su sueldo, puede tener un contrato pero la persona que no tiene papeles, que está vendiendo por ejemplo en la calle, cada mañana que se levanta siempre está pensando en esto, que hoy puede perder su mercancía, hoy puede correr, hoy puede ir a dormir en la comisaría. No son iguales. Una persona que tiene papeles y está sin trabajo los lugares donde puede ir para buscarse ayuda, la persona sin papeles no puede ir a estos lugares, es esto. Tenemos que decir las cosas muy claras. Todo el mundo puede participar en esta asociación pero tenemos que saber también que las prioridades son los sin papeles. Hay diferentes maneras de participar. Una persona puede venir a participar para dar información sobre cosas, para dar consejos. Invitamos a todo el mundo, cualquier persona y cualquier nacionalidad puede venir. Si tiene papeles o no tiene papeles puede venir a participar, dar su opinión, si tiene una otra manera también de ayudar lo puede hacer. Lo que estamos intentando hacer al nivel de la asociación, por qué hemos creado esto, es para los sin papeles, estamos luchando para la gente que viene mañana a este país para que no tenga los mismos problemas como hemos vivido nosotros.

[Fem] fiestas como los dos conciertos que hemos organizado para recoger dinero y para poder ayudar a los chicos para pagar las multas y cosas así. También nos ayuda un abogado cuando un chico tiene orden de expulsión o una multa. Porque a veces un chico tiene una multa de 700 euros, pero ¿cómo una persona que ni siquiera tiene lo suficiente para comprarse la comida puede pagar esto? Con el abogado muchas veces logramos que se modifica la multa y podemos hacer recursos en contra de las órdenes de expulsión. También tenemos un proyecto de un piso de acogida para intentar ayudar a la gente que vive en los pisos sobreocupados, este es uno de los proyectos que tenemos. Hemos pagado medicamentos, por ejemplo chicos que han tenido problemas de vista, hay dos tres o cuatro chicos, les hemos pagado las gafas con esto. Creo que es una buena cosa tener este dinero en caso de emergencia, no sé un día, qué vamos a hacer. Creo que vamos a intentar mantener esto para ayudar a esta gente. Yo estoy pensando cada mes, si podemos sacar un poco de este dinero y comprar alimentos, por ejemplo arroz, este tipo de cosas, y repartirlas en las casa para ayudar un poco a los chicos. Si son gastos económicos tenemos que saber dónde va el dinero. Es muy importante porque no es mi dinero, el dinero de Mamadou, que puedo sacar de mi bolsillo y darle a la gente sin dar cuenta a nadie. Es el dinero de una asociación, de un grupo. Antes de sacarlo tenemos que decidir y ver si vamos a sacar este dinero o no. Me parece que es una buena cosa, hablar de esto en una asamblea.

Es muy importante [que es coneixi l'associació] porque nosotros vivimos con los españoles. Es muy importante que todo el mundo sepa que hay sin papeles, manteros, cualquier persona que tiene una asociación de este tipo. Por ejemplo hemos arreglado un problema entre vecinos allí en Besós, entre chicos africanos que viven en la misma finca que otra gente. Estos chicos molestaban a los demás, la presidenta de esta finca me ha hablado de este problema y hemos venido a una reunión para hablar de este tema y desde que lo hemos hablamos allí, todo se ha parado, las cosas van bien allí ahora. Por eso está muy bien que la gente sepa que hay una asociación de sin papeles que están aquí, si hay algún problema que la gente puede hablar de esto. El domingo me ha llamado una española que se llama Rosa, nunca la he visto hasta ahora, me ha hablado de un caso de una camerunesa, una mujer que ha llegado hace casi dos meses con una ONG de Madrid que le ha ayudado de hacer una operación de su hijo. Pero ahora tiene problemas porque la asociación quiere que ella se marche y que deje su hijo aquí. Esta mujer me ha llamado, la he puesto en contacto con los abogados, hemos hablado con Joél por la mañana y ahora estamos intentando con la Cruz Roja buscar para esta chica un centro de acogida donde ella puede quedarse con su hijo para seguir los tratamientos. Si esta señora no hubiera conocido el número de Nómadas, hubiese tenido problemas para ayudar a esta chica. En Barcelona se puede contactar a Nómadas y queremos que toda la gente en las reuniones esté abierta para todo el mundo.

Cualquier persona puede venir a asistir y dar sus opiniones sobre los temas que vamos a tratar. No tengo problema de género, ni de raza, de religión. Todo esto no tiene sentido para mí, estoy abierto personalmente, no sé otra gente, pero yo estoy abierto. Hay Catherine que fue la primera persona a quien he hablado de la asociación y es una mujer, es importante. Por

ejemplo la primera cosa que hemos hecho de talleres fue para cuatro chicas que hemos tenido antes. Con la Cruz Roja que nos han ayudado para que estas chicas se puedan beneficiar de estos talleres de la cruz Roja. He visto que es un poco difícil lo que hacen los chicos, correr con las mercancías con la policía atrás, una chica no lo puede hacer. Fue un taller de limpieza de casas, de formación y también cada mes les pagaban 300 euros o cosas así. Es una buena cosa.

[Apart de la Creu Roja] hay otras ONGs que conocemos también, por ejemplo aquí Acisi, Cepaim, Accem, todo esto. Están ayudando a inmigrantes sin papeles. Hay Can Felipa donde la mayoría de los chicos van para estudiar castellano. Hay muchas asociaciones. Desde el principio he estado invitando a la gente para venir, he invitado a los mossos d'escuadra para venir a nuestra reunión y han venido. En una reunión he invitado a una chica de Salud y Familia para venir e informar a los chicos que hay un lugar donde pueden ir si necesitan una cita con el médico, este lugar donde pueden ir para pedir estas citas. Tenemos un número de teléfono de la asociación y siempre la gente puede llamar. Los mossos d'escuadra me han llamado varias veces para decir que uno de mis compañeros está aquí, si le puedo dar el número del abogado. Por esto tenemos esta asociación para ayudarse, para saber lo que están haciendo los chicos, si tienen algún problema así podemos asistir enseguida”

6.2.2. ASSOCIACIÓ DE SENSE PAPERS DE TERRASSA

El següent text consisteix en la presentació de l'Associació de Sense Papers de Terrassa, elaborada després d'una entrevista amb Ahmed Bankolé el dia 6 de juny a l'Ateneu Candela (Terrassa). La introducció ha sigut composta segons els mateixos criteris que la anterior.

“Desde el principio yo no estaba pero los compañeros me contaron lo que ha motivado la creación de la asociación. Estaban en la Rambla como siempre para vender, pero llegó el momento que los comerciantes se quejaron mucho porque había muchos manteros, entonces la policía empezó a reprimir mucho a los manteros y no tenían posibilidad para vender. Cada día que vinieron había la policía reprimiendo a la gente.

Finalmente no tenían otra posibilidad que agruparse e intentar algo. El problema que tuvimos es que no teníamos sitio para agruparnos, no teníamos legalidad para hablar con las autoridades entonces estábamos dentro de una situación que no sabíamos cómo podíamos empezar porque no teníamos sitio para hablar. Si nos agruparíamos para hacer una asociación sabíamos que nuestra asociación no será reconocida. Sabíamos que había la necesidad de formar un grupo aquí pero estábamos conscientes de que si no hay una ayuda de otras personas no habiéramos tenido ninguna salida para hacer lo que queríamos, pero también estábamos conscientes que si no hacemos nada, si la situación sigue así, va a ser mucho más difícil para nosotros. En este momento también ha llegado la gente de la ods (oficina de drets socials de l'Ateneu Candela) a la Rambla para hablar con ellos de la necesidad de tener una reunió en el Ateneu para intentar explicar y buscar una solució para este problema. Para hablar así, si no se acerca la gente del Ateneu Candela, nosotros no nos podemos acercar a ellos porque siempre hay este miedo. No nos podemos imaginar tampoco ir hasta el ayuntamiento. Siempre hay el miedo que tenemos con las autoridades, con la policía, porque pensamos que puede haber problemas de justicia, puede haber problema para ser expulsado, entonces de nuestra voluntad propia es muy difícil de empezar. Tampoco sabíamos con quién tenemos que hablar, quién será nuestro interlocutor, no lo sabíamos. Normalmente cuando llega el inmigrante sin papeles, el primer factor es el miedo que tiene. Cada día tenemos miedo. El miedo (debutant la gent d' l' Ateneu Candela) al principio existía en unas personas. Que puede pasar que nos quieren empujar para hacer una manifestación, después lo hacemos y nos cogen a todos para mandar a África. Todo este miedo existía. Pero cuando hablamos con ellos e hicimos muchas reuniones finalmente la confianza aumentó. Ellos se reunieron aquí para hablar del problema y finalmente han visto la necesidad de seguir estas reuniones para ser un grupo más compacto y trabajar con la ods para hablar con las autoridades de esta ciudad. Entonces era un factor muy clave que la ods se acercaba a nosotros para empezar e

indicarnos las vías que tenemos que encontrar para poder empezar la lucha. Así se creó hace casi dos años la Asociación de los Sin Papeles para luchar para nuestros derechos.

Nosotros nos reunimos cada lunes con la asociación aquí. En las reuniones cada uno presenta sus ideas y las cosas salen aquí, a veces por parte de la gente de Ateneu Candela. Cuando cada uno da sus proposiciones lo apuntamos sobre el tema del orden del día y si todo el mundo está de acuerdo empezamos a hablar sobre los temas actuales y los temas pendientes que tenemos que seguir desde la última reunión. El orden del día lo decidimos cada lunes en función de la realidad. Siempre hay una persona de la ods. Juis y Oscar están casi siempre en la reunión y apuntan las ideas y lo que decidimos. Si alguien tiene la necesidad de saber dónde estábamos, va preguntar a mi o a Saliou sobre un punto o un tema, cómo han avanzado las cosas. Entonces lo contamos de boca a boca.

Hay un presidente, el Saliou, y después de esto todo el resto somos iguales. Porque el miedo que tenemos es que toda la gente no puede venir regularmente de la misma manera porque depende del día, del momento en el que se encuentra la gente. Cada uno, un día puede tener tiempo, otro día no. El presidente es Saliou pero también nos preocupa que si damos la responsabilidad a una persona, las otras pueden pensar que no están dentro del organismo estructurado, son dispensables y no vendrán más. Entonces todo el mundo es igual, cada lunes tienen que venir todos pero si unos vienen hoy otros no, esto lo comprendemos porque algunos se tienen que buscar la vida fuera de Terrassa, fuera de Barcelona. Si hay nuevas personas también las acogemos para trabajar con los que vienen. Después de esto tenemos una caja de resistencia aquí porque a veces organizamos unas fiestas para ganar un poco de dinero y lo que ganamos lo guardamos. Cuando una persona se encuentra con la policía y recoge sus cosas o unas personas tienen problemas o dificultades, pueden venir y prestarse de la caja un dinero de 50 euros. Con este dinero va a poder arreglar tal vez los problemas. Es poco pero como que no tenemos ningún tipo de ayuda es lo que podemos hacer para salirse de la situación. Ahora hemos empezado con una lista de asistencia, los que vienen más a las reuniones tienen más favor cuando hay una cosa presente. Entonces cada una cuando viene va a firmar que está aquí y en función de esto cuando hay algo que tenemos para repartir o compartir, los más regulares normalmente tienen más favores. Pero cuando una persona tiene un problema y nunca ha venido, prestamos de la caja, si lo pide y si hay algo lo damos también si no viene regularmente. No sabemos las razones por qué no viene, cada uno tiene sus problemas y esto también lo comprendemos. No podemos castigar a una persona por no venir regularmente y si podemos ayudar lo hacemos.

La asociación es para los sin papeles, normalmente está abierta para todos los sin papeles, sean de Senegal o de otro país. Hay veces que vienen unos miembros de fuera del Senegal: Gambia, Somalia, ... Pero en este caso el problema es que muchos de los sin papeles tienen problemas para el idioma y cuando hablamos aquí tenemos que hablar en dos idiomas, en la lengua wolof y en castellano. Entonces para traducir muchas veces hablamos más en el idioma wolof por eso es un obstáculo para los otros miembros porque no todos los africanos hablamos el mismo idioma.. Ahora hemos empezado hablar más castellano que wolof. Como muchos de nosotros ya han hecho así dos a tres años, entienden un poco pero también traducimos las cosas al wolof para los que no.

[L'associació] está abierta también para las mujeres, pero muchas veces las mujeres no vienen. Exactamente no sé por qué pero es así. No conocemos la razón pero tenemos que preguntar o ir también por ellas para hablar y para que se acerquen a la asociación. Es muy importante porque las cosas normalmente son más difíciles para las mujeres. También hay menos mujeres vendiendo como manteros, porque es una cosa dura para una mujer, vender sobre la manta y cuando llega la policía, coger las cosas y correr. Por esto, como que para la asociación en principio el factor determinante era la venta de los manteros, ellas no se sienten muy interesadas por esto. Pero como que ahora hay otros temas y otras oportunidades será mejor que ellas se acerquen, pero que nosotros también alargamos nuestras cosas sobre otros tema para que ellas se sientan interesadas.

Ahora empezamos a organizar grupos para los proyectos que queremos realizar, depende de lo que interesa a la gente, participan en un grupo de proyecto para trabajarlo. En este momento tenemos tres a cuatro proyectos que queremos realizar.

El primero es el proyecto de los puntos de venta. Son cinco puntos de venta que nos ofrece el ayuntamiento donde los miembros de la asociación pueden poner una parada para vender cosas, pero no cosas falsificadas, e intentar este tipo de venta. Será para la asociación. Lo vamos a intentar pero el problema es que tenemos los puntos pero para instalarlos, la financiación no la tenemos hasta ahora y como que no podemos poner allá las mantas... Si no tenemos ninguna financiación no tenemos el dinero para empezar. Esto de verdad es un problema y hay un grupo trabajando en ello.

Proponemos también el tema de los huertos. Es un tipo de campo donde podemos cultivar unas plantas medicinales o plantas que pueden ser útil. Si es un huerto más grande podemos cultivar cosas para comer. Entonces pedimos la tierra donde mucha gente puede trabajar e intentar ganarse la vida de esta manera. Hasta ahora el ayuntamiento no dice nada de concreto sobre este tema pero lo proponemos para que nos ayude con una parcela donde podemos cultivar cosas para venderlas y ganar algo para los miembros de la asociación.

También hay el tema del proyecto de las bicicletas. A veces en Barcelona la policía municipal tiene muchas bicicletas robadas hace mucho tiempo y la persona no las recoge. Tienen un stock de bicicletas, proponemos que nos las dan para arreglarlas y después ponerlas de venta. Pensamos que si damos una utilidad a los miembros de la asociación, que hacen algo diferente del top manta, vamos a tener menos gente vendiendo en la calle ocupándose de algo diferente y así podrán ganarse la vida para cambiar poco a poco las cosas.

Proponemos también al ayuntamiento el proyecto de las formaciones. Casi todos están trabajando dentro de la venta ambulante. Pueden ser manteros o venta con una bolsa. Cuando estás aquí sin papeles no puedes hacer una formación profesional y muchos de nosotros llegan aquí sin ninguna formación. Después de tres años de estar aquí, por el arraigo social, puedes tener papeles pero antes de esto, si podemos tener una formación profesional nos va a servir después para buscar trabajo y ser más competitivo en el mercado de trabajo. Pedimos que nos ayuden para hacer una formación. Bueno, ellos nos dicen que si ellos mismos hacen la formación no pueden darnos un certificado porque aquí los sin papeles no lo pueden obtener. Pero lo que es más importante es hacer la formación, si podemos tener una atestación, y después de los tres años cuando tenemos el arraigo y los papeles vamos a poder pasar el examen para tener rápidamente el certificado.

Son unos proyectos que tenemos hasta ahora pero hay veces que nos da la impresión que el ayuntamiento no tiene mucha voluntad para trabajar con nosotros sobre muchas cosas y pensamos que será un poco difícil para realizarlo. Pero tenemos esperanza y seguimos intentando hacer estos proyectos.

Ahora, como no hay otras soluciones las estamos buscando pero de momento no hay otra posibilidad que seguir vendiendo como manteros. Pero lo que queremos es otra cosa diferente pero como hasta ahora las cosas no avanzan y no nos podemos quedar sin hacer nada tenemos la obligación de seguir vendiendo las cosas. Pero bueno, pensamos que con las manifestaciones que hemos hecho hemos ganado poco porque antes las represiones estaban mucho más duras y ahora las cosas se ponen un poco más tranquilas. Hemos empezado a hablar al menos con las autoridades mismo si el apoyo no es una realidad pero tenemos promesas y nos escuchan poco. Todo esto lo hemos conseguido gracias a las manifestaciones que hemos hecho. Pero igualmente es un poco difícil para que ellos nos ayuden. Nosotros queremos participar, queremos adaptarnos, convivir, pero será muy difícil si ellos no nos reconocen porque nos consideran como gente que no existe. Lo dicen ellos mismos. Los sin papeles no existen porque no hay ningún tipo de ley y ningún lugar dentro de las leyes que habla de ellos y mismo para ayudarnos les cuesta porque no tenemos manera para justificarlo. En este caso será muy difícil que trabajen con nosotros. Pero bueno, por esto no podemos dejar las manos y sentarnos sin hacer nada. Si seguimos luchando tenemos la esperanza que las cosas pueden cambiar. Si es nuestra suerte está bien, pero si no es nuestra suerte también. Nuestros hermanos que vienen, puede ser que no van a conocer las mismas dificultades que hemos conocido nosotros entonces pensamos que la lucha que estamos haciendo de cualquier manera va a servir para algo, por esto seguimos con la cosa. Hasta ahora creemos que hemos conseguido algo gracias al trabajo de la asociación y gracias a las manifestaciones también”.

6.2.3. ASSOCIACIÓ LUCHEMOS POR NUESTROS DERECHOS

El següent text consisteix en la presentació de l'Associació Luchamos por nuestros derechos, elaborada després d'una entrevista amb Faouzi Hliba el dia 18 de maig a Terrassa. La introducció ha sigut composta segons els mateixos criteris que les anteriors.

“Cuando yo he llegado, lo que había entonces en este terreno aquí en Terrassa era la ausencia absoluta de cualquier organización o asociación que defiende los derechos de la población inmigrante y en otra parte que esta población sufre una grave y fuerte crisis en el sentido del tema de la documentación, de la vivienda, del trabajo y la incapacidad del estado y de los servicios públicos de atender a las necesidades de esta población importante que vive aquí en Terrassa. En otra parte había ya los primeros granos que han ayudado a las urgencias de este proyecto. Había la gente, un grupo del Ateneu Candela, que estaban empezando a discutir el tema de cómo se puede buscar algunas salidas a esta cuestión por medio de la autoorganización de la gente inmigrante, de empezar mover las cosas en este sentido. Y en este momento también coincidía con el debate inicial el tema de los derechos sociales, era más o menos en los finales del 2006, que ya había la primera experiencia de las oficinas, por ejemplo en Málaga o en Madrid que empezaron el debate sobre la función de las oficinas. Se discutió preguntas como qué son las oficinas, qué papel pueden jugar como espacio de denuncia y de autoorganización para no ser solamente un espacio de las quejas de la gente. Yo tenía la suerte de haber establecido antes de mi llegada los contactos con la gente del Ateneu Candela y también tenía una experiencia previa en el sentido de lucha y movimiento.

En este tiempo había también que otras capas sociales empezaron a entrar en el territorio español. Lo que antes se notaba en Terrassa era que la mayoría de la población migrante venía, digamos, como mano de obra de los campos y que no tenía ninguna experiencia ni consciencia de la organización. En aquel tiempo llegó gente que ya tenía esta experiencia y era más o menos un encuentro de estas dos partes. Por un lado la gente que ya son comprometidos con la lucha por los derechos de los inmigrantes, la gente de la otra orilla que tenían ganas e interés de organizarse, de mover la población inmigrante para reivindicar estos derechos y así quitaron el miedo un poco al resto del colectivo.

[Luchemos por nuestros Derechos] era la primera experiencia de autoorganización de los inmigrantes en Terrassa. Era difícil al principio convencer a la gente que podemos nosotros mismos reivindicar nuestros derechos. Había gente de aquí que tienen la idea que los inmigrantes solos no pueden hacer nada. Lo que había era solamente la experiencia que acabó más o menos fatal porque había los encierros por la regularización de todos y todas en 2005 y no se captó en aquel momento lo que se puede sacar de esta movilización entonces la gente no se ha dado cuenta hasta el momento en que ya no había nada de movilización porque había terminado cuando la gente tenía sus papeles. Era como una lluvia que había pasado. Entonces la época de mi llegada se caracterizaba por este vacío de asociacionismo. Ha dejado una sensación a la gente autóctona que había participado en esta movilización y que esperaba una continuidad, de que una movilización y una autoorganización por parte de los migrantes era imposible. Por otra parte estas movilizaciones no han dejado ningún resultado positivo políticamente.

Lo primero que hemos conseguido era una cosa muy importante. Aquí en España hasta el 2008 era imposible, era ilegal que gente sin papeles se organice en una asociación. Pero eramos los primeros porque había un cambio que ha permitido que gente que no tiene papeles pueda presentarse en los estatutos. Había tres personas en nuestros estatutos que tenían papeles. El miedo que tienen otras asociaciones de presentarse de tal manera hay que quitarlo. En la ley de la extranjería estaba prohibido y pero luego lo quitaron. Mucha gente piensa que todavía no tenemos este derecho y las instituciones tampoco te ayudan, pero hay que insistir. Con la presencia de un abogado y de la gente del Ateneu Candela al final lo han aprobado.

Cuando empezamos la importancia para nosotros no solamente era de organizarse y autoorganizarse sino pensar bien el porqué de estas movilizaciones. Porque hay un montón de gente que monta una asociación por varios intereses que no son las necesidades de la

población inmigrante. Entonces tiene que ser una organización para movilizar y para dar continuidad a estas movilizaciones y también para cambiar la realidad. Tiene que ser una herramienta política y social. Esta idea se ha reflejado en lo que son los fines de la asociación. Se los puede dividir en dos partes. Primero el objetivo era de reivindicar los derechos básicos y necesarios para cualquier persona, para cualquier ser humano de movilizarse libremente y reivindicar también el derecho a tener papeles, es decir la regularización para todos y todas. Aparte para denunciar lo que es la política migratoria, especialmente la ley de la extranjería porque, desde mi punto de vista, se ha la hecho especialmente para criminalizar a la población inmigrante, no se ha hecho para otra cosa. Estos son los fines generales y grandes pero la población migrante tiene necesidades concretas.

La necesidad de buscar la vida, algunas necesidades básicas así que no se puede solamente estar mirando al cielo sino también pisando la tierra. Entonces hemos hecho un tipo de combinación de estos fines grandes para también orientar las reivindicaciones a estas necesidades básicas y conseguir algunas cosas pequeñas, el tema por ejemplo de trabajar contra las detenciones xenófobas. Allí el trabajo de las oficinas ha ayudado mucho porque es un espacio donde hay asesoramiento gratuito, donde hay abogados, donde hay gente que se puede movilizar en la ciudad, impidiendo la expulsión de algunas personas y en este sentido hemos ganado alcanzar este tema. Por ejemplo creo que las movilizaciones que se han hecho en los primeros años eran especialmente por eso, había gente que se ha podido sacar de las comisarias. Es importante ayudar a la gente que no tiene ningún recurso.

Aparte del núcleo del grupo que viene a cada asamblea, hay mucha gente que no viene por los fines ideológicos o políticos. Viene por las necesidades concretas. En este sentido había que trabajar cómo podemos atender a estas necesidades pero al mismo tiempo explicarles la importancia de estar y dar una continuación a la asistencia en la asociación. Nos ha costado mucho que a veces en la asamblea había 40 personas y otras veces sólo había 20. No es una asistencia estable. La gente que ya trabaja en este grupo y que tiene responsabilidad de atender y trabajar en esto lo tenemos muy claro que a la gente que viene aquí, primero hay que explicarles que la nuestra no es una asociación que da los papeles o que da trabajo. Es una asociación para reivindicar los derechos y hacer que la voz de toda esta gente llegue a los políticos. Es una asociación reivindicativa, no es una ONG o algo así. Esto hay que explicarlo primero pero lo que hacemos explicando a la gente que tiene problemas por ejemplo con la vivienda, que no puede empadronarse, que sí tiene derechos básicos. Por ejemplo cuando vive en una casa el propietario está obligado de hacer el empadronamiento y si no, que se puede hablar con los servicios sociales donde pueden empadronarse. Son derechos que la gente ya tiene pero que muchas veces no lo saben. Entonces queremos hacer que esta gente comprenda que ya hay derechos básicos. Otro trabajo de educación y formación política hacemos por medio de talleres de formación básica. Por ejemplo hicimos talleres en bares del barrio Ca n'Ànglada para explicar una guía práctica para la gente que no tiene papeles, de cómo andar por la calle, de cómo actuar si los detienen, que no lleve pasaporte sino el empadronamiento para demostrar que ya está aquí, si lo llevan a la comisario, el número que tienen que llamar, lo que tienen que hacer, que tienen el derecho a una llamada, pues, una guía práctica para la gente que no tiene papeles. También el tema de enseñarlos todos los servicios públicos donde se puede ir... Entonces es un trabajo cotidiano y luego estos talleres básicos también sirven para empujar la idea de organizarse porque ya no hay ninguna organización política o un sindicato que le interesa los inmigrantes y lo que se puede hacer es autoorganizarse para defender los derechos de esta gente.

(Per funcionar aquest treball) no tenemos ninguna subvención por el momento. Durante estos dos años lo que hacíamos era conseguir los fondos para la asociación a través de las actividades que hacíamos, por ejemplo fiestas, comidas, ... Es un trabajo voluntario de toda la gente que tenía ganas de trabajar el tema. Y luego hay un recurso mínimo, hay gente que trabaja en las oficinas por ejemplo en asesoramiento, en el tema de recepción, etc. Es una suma pequeña que son 100 euros de los planes de ocupación. Este año es el primer año que hemos presentado cuatro proyectos al ayuntamiento. Eran proyectos de talleres de formación sobre ciudadanía con las mujeres, es decir, el tema de género, el tema de la vivienda, un grupo para el tema de una cooperativa de trabajo y otra era el tema de la educación, el trabajo con los niños de los inmigrantes. Todavía no nos han aprobado estos proyectos.

La asociación funciona por medio de la asamblea general una vez cada semana en donde la gente participa y se toman las decisiones sobre todo lo que está al rededor de la asociación. Dentro de la asociación tenemos la obligación de que se hable castellano en la asamblea. Para que se aprende. En la asamblea la gente también puede intervenir, empezar a hablar y perder el miedo. Después hay el tema de los grupos. Hay un grupo de primera recepción, de acogida, también de música, de Hip Hop, grupos de radio, también había un grupo de fútbol y deporte pero no se ha conservado y también un grupo que trabaja por el tema de vivienda. En el grupo de la primera acogida también se organizan clases de castellano. Hay otro grupo que publica una revista. Los grupos tienen una reunión cada 15 días y presentan su trabajo en la asamblea.

En nuestra asociación no hay solamente hombres, hay también mujeres pero son muy pocas. Es un trabajo que cuesta mucho. No es fácil solamente con la capacidad que tenemos ahora, con los recursos como están. Bueno, es un trabajo que estamos buscando como se puede llegar a todas las mujeres para que se puedan también sumir a esto. Las mujeres aquí en Terrassa son casadas, es decir que el marido tiene una perspectiva muy machista a esta relación. Son mujeres que se traen los hombres solamente para trabajar en casa, para estar en casa. Hay un montón de mujeres que no hay ninguna posibilidad para llegar a estas mujeres. Es un tema también que hay que currarlo. Pues, la primera cosa que hemos hecho es construir un grupo de mujeres. Por ejemplo ahora hay tres mujeres que son una argentina, una catalana y una marroquina que están trabajando esta cosa. Hacen cursos para las mujeres, les dan clases de castellano o catalán y trabajan con estas mujeres en este tema. Y hay otra cosa que hemos hablado con una asociación de mujeres marroquinas para poder colaborar un poquito este tema, pero todavía cuesta un poquito...”

6.3. COMPARACIÓ ENTRE ASSOCIACIONS DE MIGRANTS

En la tercera part d'aquest treball s'intentarà destacar els temes tractats en les entrevistes, les quals permeten facilitar la comparació de les associacions. Els tres col·lectius presenten tant diferències significatives com semblances interessants en la seva orientació davant els continguts investigats. Com s'ha afirmat en la segona part del treball, l'enfocament està en donar prioritat a les paraules dels entrevistats de manera que ha sigut indispensable incloure-les en el text, sempre i quan ha sigut conciliable amb la coherència del que s'ha presentat. Tot allò redactat està basat en afirmacions de l'entrevista i acotat de referències a la transcripció.

En primer lloc, s'aborda la importància de la construcció d'una xarxa de contactes i aliances al voltant de les associacions fixant-se al mateix temps en el procés de “politització” realitzat de manera diferent per cada un dels col·lectius. Les experiències individuals dels entrevistats són diverses i tenen una gran influència en el desenvolupament del perfil de l'associació.

Sobre la primera qüestió, abordem una dedicació individual dels grups la qual donarà lloc a una comparació directa als altres aspectes. Comencem amb *Luchamos por Nuestros Derechos* a través d'una cita de l'entrevista amb Faouzi Hliba.

“Se trata de conseguir con toda esta gente la construcción de un movimiento de inmigrantes fuerte, organizado y reivindicativo. Es el único objetivo que hay que trabajarlo en estos momentos porque no se pueden cambiar las cosas sin tener un movimiento fuerte que pueda jugar un papel importante en el tema de cambiar esta realidad”

Aquestes afirmacions són exemplars per a la idea que té el Faouzi del moviment que està construint al voltant de l'associació *Luchamos por Nuestros*

Derechos. Tots els contactes establerts amb altres col·lectius es poden atribuir a aquesta motivació. El fundador de l'associació refusa el treball de las ONGs que es dediquen a donar ajudes puntuals als migrants i subratlla la necessitat de formar un moviment auto-organitzat capaç de solucionar els problemes exigint un canvi de les realitats en canvi de trobar mesures per a esmorteir els efectes de les carències de la població migrant.

“Es un proceso de buscar alianzas, buscar también los puntos para trabajar que tienen que ser concretos y yo creo que en esto marcamos la diferencia con otras asociaciones”

L'entorn proper a l'associació, l'Ateneu Candela i els grups vinculats a aquest centre, formen la base d'aquest teixit d'aliances. Aquest entorn ha sigut i encara és d'una importància fonamental pel procés de creació de l'associació i per donar continuïtat a aquesta feina. Faouzi va expressar els seus dubtes profunds sobre si haguessin pogut realitzar un projecte semblant a l'associació en altres llocs i sense els vincles amb activistes de Terrassa, els quals ja s'havien establert a Marroc abans de l'arribada de Faouzi a Espanya. Aquesta relació va permetre que un actor polític amb tanta experiència en la militància pugui empènyer la auto-organització del col·lectiu que, com ho ha afirmat en la presentació, fins aquest dia no havia tingut cap associació pròpia per a reivindicar els seus drets. Faouzi Hliba representa el personatge principal de l'associació *Luchamos por Nuestros Derechos*. La seva activitat militant va començar al Marroc amb les mobilitzacions estudiantils a la universitat les quals, com ho afirma a l'entrevista, no eren comparables amb el teixit d'associació a Terrassa però de totes maneres van marcar el punt inicial per el procés de reflexió i posicionament en l'àmbit de lluita política: *“es un trabajo de formación y de lucha, te trabajas a ti mismo”*.

La limitació d'aquest treball i de la majoria dels participants de l'àmbit universitari va produir frustració però al mateix temps una idea clara de com s'hauria de realitzar un moviment social. Així va néixer la motivació d'afiliar-se a les associacions dels Diplomats a l'Atur, un moviment extraordinari a nivell de tot el Marroc. La ANDCM (*Association Nationale des Diplomes Chômeurs au Maroc*) funciona des de 1991 tot i les condicions de repressió i de il·legalitat en les que han de moure's. El seu treball militant consisteix en la combinació de plantejaments globals i polítics amb lluites concretes per aconseguir llocs de treball a nivell local i provincial. Destaca l'alta presència de dones activistes en aquest moviment, la seva gran varietat de mètodes de lluita al marge de l'estat autoritari marroquines, el seu caràcter autònom i la independència davant de partits polítics o sindicats als que moltes vegades han intentat influenciar la direcció de l'associació. Està organitzada a nivell local, provincial i nacional, i conta amb una participació de més que 25.000 afiliades/ts la qual permet una gran capacitat de mobilització. Una de les seves forces més importants consisteix en la gran quantitat de llicenciades/ts i diplomades/ts a l'atur, els que es sumen cada any després de la graduació per qüestionar la política econòmica del govern, la falta de democràcia del Marroc, per exigir una transformació profunda i real de la societat marroquina i la creació de llocs de treball per els mils de persones a l'atur. Per mitjà de varies trobades entre activistes espanyols i representants dels diplomats, es va establir una relació entre els militants la qual va convèncer a Faouzi de continuar la militància després de la seva emigració a l'entorn de l'Ateneu Candela de Terrassa

aplicant les experiències que havia adquirit durant el transcurs de la seva vida política⁹⁶.

La cooperació amb les altres entitats properes representa una força indispensable des del seu punt de vista, la qual cosa ha pogut compensar la falta d'experiència en temes de migració que caracteritzava l'entorn en aquesta època. Amb el recolzament de l'Ateneu Candela, de les oficines de drets socials i amb l'associació senegalesa s'ha pogut demostrar que l'auto-organització migrant de Terrassa era possible a pesar dels dubtes que expressava la "*gente desde extrema izquierda hasta extrema derecha*". S'ha pogut iniciar el procés d'una construcció independent d'un moviment de migrants, basada en decisions democràtics sobre les maneres de com realitzar aquest treball i la representació pròpia en el discurs públic en el qual les exigències són formulades per les veus del col·lectiu.

El que uneix als grups que s'ubiquen al voltant de l'Ateneu Candela són els temes similars de treball i la motivació de "*demostrar que los autóctonos no son los portavoces de los inmigrantes (...) y que los inmigrantes son los protagonistas*". Per aconseguir la construcció d'aquest moviment, Faouzi s'està dirigint a varis col·lectius de Terrassa per trobar les possibles maneres de treballar conjuntament. Per mitjà de les col·laboracions s'intenta arribar a gent que encara no ha tingut contacte amb l'associació per motivar la seva participació, com ho havia explicat a la presentació sobre les dificultats que existeixen en el context del gènere. La seva perspectiva pràctica, orientada a la realitat política i social li permet contactar amb entitats diverses encara que existeixin diferències ideològiques fonamentals. Es tracte d'una recerca de punts comuns concrets que puguin ser font d'una mobilització concreta i que puguin disminuir la importància de les diferències existents en altres àmbits. Diu així:

"Creo que la relación con los autóctonos es muy importante. Tenemos que buscar los puntos comunes de trabajo. Ahora estamos trabajando con una asociación de vecinos de un barrio donde hay una concentración importante de migrantes. (...) La presidenta de la asociación de vecinos de la Cañalada es de derecha y hay varias personas de esta dirección, pero (...) lo que les importa es el barrio. (...) El punto común es el tema de las detenciones porque no es solamente en contra de los inmigrantes sino también afecta a las personas de aquí. (...) Trabajamos con cosas concretas del barrio pero nosotros queremos convencer a todas estas organizaciones que se pueden asumir también a este proceso"

A l'entrevista, el Faouzi ha expressat una desconfiança profunda davant a "l'element religiós" a Terrassa. No obstant això la mesquita, com espai important per el col·lectiu marroquí i com possibilitat d'accés a gent que no està participant en l'associació, representa una organització atractiva de col·laboració. A més el Faouzi és conscient de:

"el papel muy peligroso que juega al mantener (...) la separación entre los marroquíes y los autóctonos y (...) beneficiarse del dinero de los empresarios marroquíes, mientras mantiene (...) aislada de los problemas por medio de la religión".

---

96 Per obtenir informacions detallades sobre el moviment marroquí de les i els Diplomades/ts a l'Atur, consultar *El Movimiento de L*s Diplomad*s en Paro de Marruecos*; Atrapasueños Editorial, 2003.

Les possibilitats de cooperació són limitades però els dos factors motiven als membres de l'associació per intentar intensificar el contacte amb la comunitat religiosa, incloent altres entitats en aquest projecte. En cooperació amb l'associació de veïns intenten realitzar tallers sobre drets socials a la mesquita. Aquesta activitat representa un exemple més per la construcció de la xarxa que està duent a terme l'associació encara que la mesquita només es sumi a les mobilitzacions quan pot influenciar en la configuració de la mobilització segons els seus interessos.

“Por ejemplo referente al tema de Palestina la mezquita si tenía un papel importante de movilizar a la gente pero le daban un contenido como si fuera un conflicto religioso”

Un altre exemple important és la participació de Faouzi com única persona dels tres col·lectius entrevistats a la Ret estatal per els drets dels immigrants (REDI). El reconeixement de la importància fonamental del treball de base al nivell local va acompanyat amb l'extensió de l'activitat cap a qüestions de importància nacional. Mentre el treball local consisteix en l'atenció a les necessitats bàsiques i concretes del col·lectiu per mitjà de tallers, el contacte amb la REDI possibilita la coordinació de la mobilització del col·lectiu amb aconeixements i accions a tot el país. El Faouzi està convençut de que només una associació forta i integrada a una àmplia xarxa de moviments pot realitzar el treball que serveix per a difondre la necessitat d'una mobilització dins del col·lectiu i empènyer el procés de formació d'una consciència política. D'una altra manera no seria capaç de demostrar el sentit de l'afiliació per la gent que de moment no hi participa. Si s'arriba a convèncer i sensibilitzar als membres de l'associació per mitjà del treball quotidià, s'ha aconseguit construir una força del moviment des de la base.

Sembla que la participació en projectes de tal dimensió i l'intercanvi amb experiències de mobilitzacions migrants a tot el país, poden ser font de l'optimisme activista i de l'autoconfiança que tant es troben en les afirmacions del Faouzi i que són, com veurem més tard, molt més difícils de trobar en les altres entrevistes. El seu discurs és molt semblant al que trobem a la literatura propera al moviment d'aquí, citada a la introducció d'aquest treball, i representa una diferència important en comparació amb el distanciament de reivindicacions fortes com ho veurem a les afirmacions de les altres associacions.

“Es importante que la gente tome consciencia, a través la experiencia que tú le das, que estos derechos se conquistan, no se dan y que se las puede conseguir de esta manera. Esta es la línea que buscamos”

Com hem vist en la presentació inicial per part dels dos col·lectius d'immigrants “sense papers”, en el moment de creació de les associacions sentien la necessitat fonamental de buscar l'ajuda de col·lectius autòctons com recolzament davant la falta de reconeixement com a subjecte jurídic. El Faouzi en canvi relaciona aquesta importància amb l'experiència i motivació que va poder transmetre el recolzament dels activistes de Terrassa, i la infraestructura que ja s'havia construït al llarg de l'existència de l'Ateneu Candela. No menciona altres factors.

Ahmed Bankolé subratlla la por davant les autoritats, conseqüència de l'estatus de clandestinitat, com major obstacle d'una organització absolutament independent. Les motivacions existien per l'enduriment evident de la realitat quotidiana dels top manta però la inseguretat legal i la falta d'un espai lliure de reunió van estancar el procés. L'Ateneu Candela ofería aquest espai i un ambient que, després d'algunes reunions, va crear la confiança necessària dins el col·lectiu senegalès per acceptar aquesta ajuda. També destaca la importància d'aquesta col·laboració en el sentit d'un acompanyament organitzatiu en l'època inicial de l'associació.

L'Associació de Sense Papers de Terrassa representa el col·lectiu que fins ara, segons el que s'ha dit a l'entrevista, ha agafat el paper menys actiu al entrar en contacte amb altres entitats fora de l'entorn de l'Ateneu Candela. La col·laboració que existeix amb els Nómadas del siglo 21 a Barcelona ha sigut iniciada per l'aproximació de Mamadou Daijne i es manté únicament per accions puntuals en el context de mobilitzacions organitzades per entitats coordinadores com l'Ateneu Candela o la REDI. Les relacions en l'entorn de Terrassa es limiten encara a les accions conjuntes amb Luchamos por Nuestros Derechos i els projectes, com els punts de venda, els quals s'estan creant per les dos associacions. El punt de trobada i intercanvi d'informació és la reunió setmanal de la ODS a l'Ateneu Candela on es discuteixen els temes que tenen importància comú. Un punt que destaca de l'entrevista ha sigut la forma d'accentuar la distinció i la necessitat de mantenir una independència entre les dos associacions. Ahmed va mencionar les dificultats lingüístiques, l'esforç que representaria la coordinació dels interessos i de les necessitats diferents en el treball quotidià, apart de la participació de persones "amb papers" en l'altre associació com obstacles d'una col·laboració més regular.

"Nos podemos juntar a veces pero si lo tenemos que hacer siempre creemos que vamos a perder más tiempo sobre temas que podemos arreglar aparte."

Fins ara s'ha aprofitat de les "bones relacions" especialment per manifestacions conjuntes com el MayDay d'aquest any o altres sortides al carrer on les associacions es donen suport entre elles. Existeix una altre associació senegalesa a Terrassa però, per raons que no s'ha pogut investigar profundament, s'han desenvolupat ressentiments entre els dos col·lectius que dificulten l'establiment d'una col·laboració. Ahmed expressa la necessitat i motivació personal d'intentar sobrepassar aquests conflictes per poder aprofitar de l'existència de dos associacions senegaleses en el mateix entorn.

"En el principio había problemas porque nos habían engañado y no nos apoyan hasta que lo hagamos nosotros. (...) Pero pienso que, como que todos somos del mismo país, somos todos senegaleses, podemos ir, hablar del problema e intentar solucionarlo"

L'Ahmed destaca la falta de col·laboracions com una debilitat de l'associació ja que està convençut de la importància d'establir vincles amb entitats que es moguin en àmbits semblants. Les experiències que s'han acumulat entre organitzacions fora de Terrassa, a Barcelona o a tot Espanya podrien tenir efectes molt positius per el treball de l'associació.

Des del seu punt de vista s'haurien de trobar altres organitzacions que el seu recolzament podria ampliar les activitats ofertes per l'associació ja que sent una falta d'eines concretes de las quals es poden aprofitar els seus membres. S'ha acceptat el rebuig de l'ODS de conduir la associació com una ONG en el sentit de oferir ajudes materials de manera regular per millorar les condicions dels membres de l'associació, especialment en la dimensió econòmica. L'associació, des d'aquest punt de vista, té com a principal motivació la constitució de la base per tirar endavant l'auto-organització del col·lectiu. Tanmateix, l'Ahmed explica la notable disminució de l'assistència a les reunions amb la falta d'ofertes concretes ja que l'associació no pot complir amb les expectatives que té la gent al apropar-se a ella. Té la impressió que a les reunions setmanals des del principi només s'estan tractant problemes però que falta la sensació de que l'associació, d'alguna manera, es trobi en un procés de desenvolupament i progrés.

“Antes aquí en las reuniones estaba lleno de personas y ahora ya no pasa de la misma manera porque la gente ya no siente la necesidad de seguir así cada reunión. Siempre nos lo dicen. Desde un año hablamos del mismo tema, de los puntos de venta, de los proyectos ... ya está ... nada cambia”

L'Ahmed està d'acord amb que l'associació no pot funcionar com una font d'ingressos per els seus membres, però li sembla que és necessari donar un pas endavant en el sentit de buscar altres entitats que estiguin disposades a oferir un tipus d'ajuda concreta. Per exemple, està segur de que la única raó per la qual les persones en aquest moment s'apropen al col·lectiu és la presència de l'advocat que treballa amb les ODS per assessorar i ajudar en casos de multes, entre altres. L'Ahmed afirma que l'associació es troba en un moment en el qual allò aconseguit ha de ser elaborat des del principi per mitjà d'un debat per poder millorar el funcionament. Tot i que el descontent dels membres encara no s'hagin expressat en les reunions, està segur de la seva importància, ja que molts companys li han comunicat en altres ocasions, preocupats per semblar “ oportunistas, egoístas” a l'assemblea. El paper de l'associació, des del seu punt de vista, hauria de ser el d'orientar a la gent davant les diferents possibilitats existents per resoldre els seus problemes concrets. Referent a aquest aspecte és interessant mencionar que aquesta idea és bastant semblant a les pràctiques que ja està portant a terme Mamadou amb els *Nòmadas*. El que a Barcelona ha facilitat aquest procés és l'ajuda de membres autòctons en l'associació per establir els primers contactes amb les entitats que podrien ser d'interès per els top manta, un procés que el Mamadou segueix forçant independentment amb la cerca permanent d'organitzacions encara no contactades. En aquesta ocasió l'Ahmed torna a subratllar la capacitat limitada del col·lectiu de jugar el paper de portar la iniciativa i destaca la necessitat d'orientació per part dels autòctons.

“Puede ser que hay gente u organismos que nos pueden apoyar pero hasta ahora nunca hemos recogido ningún apoyo, ninguna ayuda de nadie (...) ellos tienen la capacidad de orientar la asociación porque somos extranjeros, hay muchas cosas que no sabemos aquí. Ellos lo saben, sólo ellos nos pueden orientar sobre estas cosas”

Sembla que la comunicació entre els participants de l'ODS en l'associació i els membres de la mateixa, encara no representa un intercanvi obert i lliure d'opinions. En el llenguatge d'Ahmed es pot identificar una certa divisió entre el

grup d'ells i nosaltres. Subratlla la “coordinació perfecta” entre ODS i l'associació però igualment nota que s'hauria de debatre l'aplicació de la línia de l'ODS en l'orientació i el funcionament de l'associació ja que s'ha *“perdido a mucha gente por esta manera de funcionar”*. L'expressió *“Somos una asociación dentro de la asociación”* podria ser un indicatiu de la percepció d'una influència lleugerament dominant per part de l'ODS a l'Associació de “Sense Papers”. L'Ahmed subratlla que es tracte de la seva opinió personal i no s'ha pogut comprovar per mitjà de l'assistència a varies reunions del col·lectiu, raó per la qual s'insisteix en el caràcter interpretatiu d'aquesta observació. De qualsevol manera, la relació entre els activistes de l'Ateneu Candela i els membres de l'associació, és un factor important per el procés de politització i la creació d'una consciència política independent. Es pot observar que un personatge com l'Ahmed expressa els seus dubtes sobre les propostes de l'ODS i tot i així respecte la seva aprovació si la majoria de l'assemblea ho decideixi. La seva perspectiva analítica i crítica demostra la importància que tenen les experiències prèvies de mobilització estudiantil al Senegal – “Me gusta mucho luchar para los derechos de la gente, organizarse en una asociación y luchar contra muchas injusticias que existen.” – i l'ambient d'anàlisi crític de l'Ateneu Candela per promoure la politització dels activistes migrants.

L'Ahmed critica les contradiccions entre la criminalització de la immigració amb el dret humà a la mobilitat i destaca la importància d'establir vincles amb altres associacions polítiques a tot el país per augmentar la força del col·lectiu. Les seves afirmacions a més expressen la voluntat d'un treball polític i militant, el reconeixement del dret de l'associació a mobilitzar-se per cridar l'atenció de la població, el reconeixement de la importància de les manifestacions i l'avaluació positiva d'accions reivindicatives. Aquests factors són diferents a la negació actual dels *Nòmades* davant una possible manifestació i la relació que té el Mamadou amb la política com veurem més endavant. De la mateixa manera sobresurt una semblança en relació a actituds reivindicatives entre les dos associacions quan qüestionen la legitimitat i els propis drets per exigir canvis, especialment en la realitat jurídica. sembla que les lleis representen una autoritat difícilment qüestionable, la qual impedeix una postura massa crítica cap a aquestes normes. Mentre el Faouzi utilitza el terme amb freqüència i connotació positiva, els altres dos entrevistats desestimen exigències que consideren “revolucionaries”.

“Pero entonces no podemos reivindicar y exigir porque de nuestra situación, si la ley no nos lo permite, no lo podemos hacer. (Ahmed)”

Ambdós han expressat la importància de que es conegui el contingut de les lleis dins del col·lectiu però relacionen aquesta necessitat amb la seva obligació de complir-les per poder col·laborar amb la societat d'acollida. L'actitud del Faouzi en referència a la llei d'extrangeria és diferent.

“Siempre nos referimos a la importancia de cambiar esta ley porque es una ley que discrimina a los inmigrantes (...)”. (Faouzi)

A l'entrevista l'Ahmed ha proposat un tipus de col·laboració amb la població de Terrassa per resoldre les problemàtiques que tenen els que acaben d'arribar a

l'empadronar-se. A pesar d'haver comentat aquestes dificultats a l'ajuntament, el qual garanteix el dret a l'empadronament a tots els habitants de la comunitat, segueixen existint dificultats importants per els immigrants sense documentació en regla. La proposta d'Ahmed consisteix en un acostament de l'associació cap a la població autòctona per trobar padrons voluntaris perquè en la gran majoria dels casos ja es tracte d'empadronaments ficticis. Com veurem més endavant, aquesta no és l'única idea que proposa per establir un diàleg amb la població de l'entorn i és interessant destacar la importància que té aquesta relació des del seu punt de vista en el marc de la crisi actual.

“Entonces lo mejor será que todas estas personas que estamos sufriendo de este tipo de crisis se solidaricen para cambiar las cosas juntos y no se den mutuamente la culpa entre ellos sino que obtienen la consciencia de que la culpa es de los que están arriba, de los políticos, las multinacionales, los empresarios, etc”

A continuació es presentarà la importància que té la construcció de xarxes per a l'associació dels *Nòmades del siglo 21*. Com veurem, l'experiència política de Mamadou Daijne és diferent a la dels dos actors anteriorment presentats. La motivació de crear l'associació no sorgeix d'una àmplia experiència prèvia d'associacionisme – *“No, no necesitaba, no en la política ni nada. En Senegal no.”* – sinó de la necessitat urgent de canviar la realitat dels immigrants sense papers a Barcelona. Aquest factor el comparteix amb l'altre associació de “sense papers” de Terrassa, però hi ha una diferència molt significativa per el procés de politització entre els dos col·lectius. En el transcurs d'aquest treball, moltes vegades s'ha mencionat la importància que ha tingut i encara té l'Ateneu Candela per les dues associacions relacionades a aquest centre. Els activistes han anat acompanyant la creació i la organització del treball, han ofert l'espai, la infraestructura, la experiència i la professionalitat per poder realitzar l'assessorament i els tallers que representen una base fonamental de les associacions. A més, la convicció de la importància de la auto-organització i els esforços que requereix aquest procés ha empès el desenvolupament d'una consciència política en els actors principals dels col·lectius migrants. En aquest entorn polític-militant, és comprensible que una associació es desenvolupi de manera diferent a una associació que s'ha creat en un ambient diferent.

Les primeres reunions dels *Nòmades* s'han realitzat al pis on vivia el Mamadou en aquella època i el col·lectiu s'havia constituït a partir dels vincles que creava la situació semblant de la vivenda en els pisos sobreocupats. Les persones autòctones que participaven i recolzaven aquest procés van pertànyer a organitzacions o centres cívics que es van dedicar a l'àmbit de la migració, orientats en l'abastament de les necessitats quotidianes en comptes d'una orientació militant. Conjuntament amb l'absència d'experiències d'activisme militant dins del col·lectiu i la inseguretat legal que va esmoreir l'autoestima reivindicativa, tots els factors mencionats han abocat al desenvolupament de l'associació segons les necessitats concretes dels participants inicials. Com veurem més endavant, el terme “política” és difícilment aplicable a la postura conscient del Mamadou però de qualsevol manera podem parlar d'un procés de politització, considerant l'acte de creació i auto-organització d'una associació democràtica d'immigrants “sense papers” com a resposta a la marginalització i exclusió total per part de la societat autòctona, la participació dels *Nòmades* a una manifestació per la despenalització del top manta i la publicació de varis

articles de premsa difonent les paraules del Mamadou i altres membres de l'associació quan van exigir el seu reconeixement com a subjectes legals, treballadors i membres de la nostre societat.

Los Nómadas del siglo 21 ja han pogut construir una xarxa de contactes amb varies entitats de Barcelona. Com ho ha explicat el Mamadou a la presentació, el procés de creació de l'associació des del principi ha sigut acompanyada per persones que treballen dins d'altres organitzacions, en la majoria dels casos ONGs dedicades a l'àmbit de la migració. Aquest contacte s'ha mantingut fins ara i representa una font important de coneixements per poder orientar als membres de l'associació cap als serveis que ofereixen aquestes entitats.

El Mamadou està fent l'esforç continu per establir contactes amb altres entitats que puguin ser útils, orientant-se sempre en la realitat quotidiana dels top manta. Els Mossos d'Esquadra van anar a una assemblea per explicar la situació legal al voltant de la venda ambulat i informar-los sobre els drets i deures relacionats amb el tema. Un altre exemple és la invitació d'una representant de "Salut i Família" per difondre la consciència sobre el dret als serveis sanitaris dins del col·lectiu perquè molts d'ells no l'aprofiten per la falta de coneixements. Les altres organitzacions vinculades a l'associació ja s'han mencionat a la presentació inicial.

La xarxa que està construint Mamadou al voltant dels *Nòmades* té com a objectius més importants trobar fonts d'ajuda econòmica, trobar sortides a la sobreocupació de les vivendes i la orientació dels membres cap als serveis públics o altres espais on puguin trobar assessoria, per exemple en situacions de conflicte amb la justícia. La seva búsqueda parteix d'haver viscut les mateixes carències que els seus companys durant un any, de manera que té una idea molt clara i pràctica de l'ajuda que necessita el col·lectiu.

"Puede ser que no vamos a poder arreglar papeles para la gente pero hay algunas cosas que ellos van a necesitar. (...) Quitarles un poco el estrés por ejemplo económicamente que es muy importante. (...) Vivir por ejemplo en un sitio donde ellos van a tener espacio, esto cuesta para ellos. Por eso estamos intentando hacer cosas para que en el futuro la gente que va a venir, la gente que tiene problemas, podrán disfrutar de este espacio y disfrutar también de otras cosas que les cuesta gastar de su propio dinero. (...) Para que las cosas funcionen mejor y para que los chicos corran menos riesgo estoy pensando si podemos tener más dinero y ayudarles más desde del lado alimentación. Así ellos van a pasar menos tiempo en la calle"

El fundador de l'associació també destaca la necessitat d'establir contactes amb altres col·lectius en el sentit de poder entrar a dialogar per sobrepassar barreres que s'han anat construint al llarg del temps. És una percepció molt semblant al que proposava l'Ahmed per l'associació de Terrassa. A causa d'aquesta semblança sembla important preguntar perquè els venedors es troben amb la necessitat de canviar la seva pròpia imatge davant la població autòctona. Aparentment es veuen obligats a actuar en contra dels efectes dels discursos polítics i mediàtics que es centren, com ho hem dit a la introducció, en la criminalització dels immigrants sense papers i especialment en la dels top manta. La representació majoritària que experimenta aquest col·lectiu produeix un conjunt de prejudicis els quals actuen com obstacles, com a fronteres internes, en la construcció de la convivència amb altres col·lectius socials. Tant l'Ahmed com el Mamadou han subratllat la voluntat del col·lectiu d'aproximar-se a la gent, de fer esforços diferents, de corregir l'imaginari que s'ha creat al seu

entorn. Mentre l'Ahmed proposa una participació voluntària del col·lectiu en els treballs comunitaris com la neteja urbana i tallers de civisme per als membres de l'associació, el Mamadou accentua la necessitat de canviar la imatge introduint la perspectiva dels top manta en el discurs públic i informar a la gent en els punts de trobada quotidians.

“Nosotros también tenemos que hacer algo para que la gente nos conozca, para que la gente sepa quién somos y lo que estamos haciendo, por qué lo hacemos y todo esto. Yo no estoy hablando de las autoridades pero sí de la población. (...) la gente con la que se encuentran todos los días en los metros en la calle, levando sus bolsas, intentando sobrevivir, para que ellos sepan quiénes son esta gente. Por qué esta gente hace esto, que esta gente no está aquí para hacer daño a nadie, no está aquí para molestar a nadie. Esta gente está aquí porque quieren vivir una vida digna. (...) Puede ser con publicidad, flyers y cosas así. Siempre informar (...) para que la gente sepa quiénes son estos manteros que no son delincuentes, no son criminales. (...)”

A part de les col·laboracions existents amb les organitzacions fins ara mencionades, el contacte que s'havia establert amb l'Ateneu Candela i l'Associació de Sense Papers de Terrassa ha tingut una importància fonamental per la fundació de l'associació de Barcelona. Abans de realitzar la primera reunió, el Mamadou havia participat en assemblees de Terrassa per aprofitar l'experiència en l'àmbit de l'associacionisme migrant. L'experiència que s'acumula a l'Ateneu Candela es molt important també, per poder abastar la gran demanda de coordinació i assessorament que fins ara s'està dirigint cap al Mamadou per mitjà de les trucades que rep gairebé diàriament. El Mamadou reconeix la *“manera de ayudar (...) fantástica”* (14) i la importància que té l'espai de l'Ateneu Candela per el moviment en general però també remarca la incomparabilitat amb la seva associació a Barcelona. Des del seu punt de vista, els *Nòmades* es troben en un camí que algun dia pot arribar a *“algo parecido al Ateneu Candela”*. S'ha mantingut el contacte fins ara, encara que aquest estigui reduït a accions conjuntes puntuals. No existeixen projectes concrets encara, però el Mamadou ha expressat la seva motivació d'ampliar la relació cap a l'organització d'altre tipus de trobades que una manifestació.

“Estamos siempre en contacto con Terrassa. Por ejemplo ¿cómo he conocido a Oscar y ellos? Has visto que llamo Elise tenía que llamar a Oscar para ver muchas cosas y arreglar este problema. (...) Vienen aquí a veces. Cuando estábamos preparando la manifestación del mes de marzo ellos estaban aquí siempre con nosotros. Porque hay una amistad que hemos empezado pero con el tiempo... Ellos no van a venir cada vez para asistir a nuestra reunión, Terrassa no está aquí cerca pero creo que en el futuro vamos a seguir así como antes.”

A Barcelona encara no existeixen contactes amb altres col·lectius de migrants. Les respostes que s'han pogut obtenir a l'entrevista sobre aquest tema no denoten la motivació concreta d'avançar en aquesta direcció. Preguntes enfocades a la importància d'una construcció de xarxes entre diferents col·lectius com un dispositiu de lluita o mobilització política es troben amb barreres personals a l'entrevistat que han sigut difícils de trencar. El que és important per entendre la postura que té el Mamadou sobre la cooperació amb altres entitats d'orientació militant o política és el seu imaginari davant de qualsevol vincle amb la política. Té una definició molt determinada per les seves experiències pròpies amb la política estatal a l'Àfrica la qual li complica acceptar de manera imparcial altres dimensions i activitats situades, des del nostre punt de vista, en l'àmbit del treball o activisme polític. A més, el

Mamadou és l'únic dels tres entrevistats que no té cap experiència prèvia en el sentit d'associacionisme o participació en moviments.

"(...) Cuando tú estás con el gobierno tus cosas siempre van bien porque tienes que decir las cosas que ellos quieren y ellos en cambio te arreglan tus cosas. Yo podría hacerlo en Senegal, por ejemplo, y puede ser que estaría encima de los otros. (...) Es lo que veo en general de la política. Cuando está en la oposición, la gente habla mucho. Dicen todo lo malo del poder pero una vez que tienen poder es como si no veían la gente que estaba aquí sufriendo con los otros. (...) Es lo que he visto durante toda mi vida de la política de los países africanos. Son habladores.."

En el cas d'una col·laboració concreta amb un col·lectiu de caràcter més polític que d'ONG, aquesta desconfiança representa un obstacle important per la intensificació de la relació. Entre els Nòmades i el centre social EXIT que s'està construint al Raval, s'havien establert els primers vincles al voltant de la mobilització a Barcelona per la despenalització de top manta el Març d'aquest any (2009). El Mamadou havia vingut a varies reunions del col·lectiu i alguns militants d'EXIT participaven a l'assemblea dels Nòmades. Després de la manifestació, de sobte els Nòmades han deixat d'assistir a les assemblees del centre social i a part dels pocs membres d'EXIT que seguim assistint a les reunions dels dos col·lectius, no es manté cap altre tipus de col·laboració més intensiva. Les preocupacions que m'ha expressat el Mamadou a l'entrevista sobre el centre social són sorprenents i demostren la complexitat de las relaciones entre col·lectius amb experiències tan diferents:

"No conozco mucho a EXIT. Lo que he pensado y puedo equivocarme que hay otra cosa detrás. Muchas veces han hablado de cosas políticas. No entendía la razón por la cual EXIT quería empujar para que nosotros hagamos una manifestación. ¿Quieren que nosotros molestamos? Puede ser que EXIT no tenía razón para salir a la calle y necesitaba a otras entidades como los sin papeles u otra entidad para salir para ellos puedan apoyar y esto siempre hacen los movimientos que yo he conocido. (...) Cuando había manifestación, te lo juro, casi todo el mundo de EXIT estaba, las chicas, todos venían a nuestra reunión ¿y después? Me he dicho qué pasa..."

La construcció d'una col·laboració entre els dos col·lectius requereix una sensibilitat atenta per part de tots els actors en aquest procés. Entre els membres de l'associació de Nòmades "no africans" hem començat a discutir el tema, ja que moltes vegades s'han notat mals entesos i confusions que es produeixen per la falta de coneixements recíprocs i de comunicació. S'està constituint una divisió frustrant per les dos parts entre el grup "d'autòctons" (alguns d'ells participants d'EXIT) i els membres africans de l'associació. Estem d'acord amb el Mamadou en el sentit de la necessitat fonamental d'un intercanvi continuu d'experiències i idees que no haurien de limitar-se a les reunions quinzenals per millorar l'enteniment dins del treball que volem realitzar conjuntament.

"Con EXIT creo que tenemos que encontrarnos varias veces, muchas veces más en el futuro para que nos conozcan bien y si ellos quieren apoyar a Nómadas, ayudar a Nómadas, creo que deberían tener tiempo para nosotros. (...)"

A l'última assemblea dels Nòmades abans d'acabar aquest treball s'ha decidit organitzar trobades, per exemple sopars, a part de les reunions quinzenals per

iniciar un intercanvi regular i informal d'idees entre tots els afiliades/ts interessades/ts i augmentar la confiança dins del col·lectiu.

En segon lloc ens dedicarem a una problemàtica que comparteixen els membres dels tres col·lectius migrants. Es tracta de les *dificultats per accedir al mercat laboral de manera que torbar solucions representa un repte important per a les associacions i cada una té maneres pròpies d'enfrontar el problema*.

Una diferència important entre *Luchamos por Nuestros Derechos* i les dos associacions de “sense papers” consisteix en el sector del treball que majoritàriament acull als membres del grup i que determina les necessitats i estratègies de solució. Mentre els “sense papers” africans, per la falta d'alternatives, es veuen obligats a la venda ambulants de productes pirates, una activitat que la seva problemàtica i repercussió ja s'ha destacat a la introducció, la majoria dels membres del col·lectiu marroquí es dedica a la construcció, un sector que la seva demanda no arriba per donar feina a la major part dels treballadors. El Faouzi va explicar que en el barri amb la concentració més important de població migrant en Terrassa, el barri de Ca n'Anglada, el 80% de persones en edat de treballar es troben a l'atur o, en el cas d'haver aconseguit una feina, amb condicions laborals “*muy malas*”. És interessant destacar que la fragmentació social dels diferents col·lectius migrants, mencionada en la primera part d'aquest treball com a conseqüència de la *inclusió diferencial* creada per les fronteres internes, repercuteixen també en el mercat laboral. Com s'ha afirmat a totes les entrevistes, els nou vinguts s'orienten per mitjà de les experiències que han tingut els seus compatriotes aquí i es dediquen a les mateixes activitats, raó per la qual les associacions podrien jugar un paper molt important en l'orientació laboral d'aquesta gent, desenvolupant projectes de auto-ocupació per diversificar el mapa d'ocupacions.

Els *Nómadas del siglo 21* són el col·lectiu que menys ha elaborat plans alternatius per trobar sortides al top manta. Encara que el Mamadou hagi subratllat varies vegades els grans problemes que comporta la venda ambulants – l'estrès, la inseguretat, la persecució, la irregularitat i la insuficiència de guanys – sembla que no s'ha iniciat una reflexió sobre projectes laborals per el període d'estança mínima fins a obtenir els papers per mitjà de l'arrelament social. Mamadou afirma que una reflexió sobre aquest tema hauria de dur-se a terme dins de la “junta directiva” de l'associació ja que els membres que es veuen obligats a sortir per vendre al carrer cada dia no tenen les possibilitats de participar en aquest procés. És un factor característic para la divisió real de les responsabilitats en l'associació ja que la participació activa i el treball constructiu es centren en poques persones, en la majoria dels casos en el seu fundador. Les activitats realitzades es relacionen amb les seves prioritats, les quals consisteixen en esmoreir els efectes de les problemàtiques perquè la gent pugui aguantar-les millor fins a obtenir el permís de treball. La perspectiva del Mamadou tendeix a expressar-se per mitjà de les dicotomies “sense papers”/“amb papers” i top manta/contracte laboral, la qual cosa impedeix crear possibles alternatives intermèdies. Diu així:

“Si no pueden aguantar, ¿qué van a hacer? Regresar a tu país, es eso sólo. Aguantar y tener paciencia, ya está. Hasta que tu cumples tus tres años y así puedes, con un contrato de trabajo, entregar tus papeles.(...) (...) No veo otra cosa porque siempre te van pedir papeles”

En canvi les dos associacions de Terrassa han elaborat projectes que es troben en procés de negociació amb l'ajuntament, com els punts de venda, que ja han sigut aprovats. No és necessari repetir les idees que ha proposat l'Ahmed en la presentació però se remet a la varietat d'idees i l'orientació pràctica d'aquestes proposicions per potser poder canviar la estructura laboral del col·lectiu al llarg del temps. L'associació de *Luchamos por Nuestros Derechos* està treballant en la creació d'una cooperativa laboral per poder donar suport als membres en la seva búsqueda de feina. Podria *“funcionar como un mediador para buscar trabajo a esta gente que no tiene papeles, es decir, contratar a la cooperativa para que busque”*, diu Faouzi Aquest esforç no és contradictori als principis de l'associació que neguen la pròpia capacitat d'aconseguir “papers” o feina per els seus membres. Així:

“No es una solución para todos. Es una solución para las personas que ya están en la asociación, que vienen, que salen en las movilizaciones. No está abierta a cualquier persona. Es un dispositivo para encontrar unos recursos y también para seguir adelante con la asociación porque si la gente se da cuenta de que existen cosas así, se interesarán tal vez más.”

La motivació de compensar els membres més actius de l'associació és una eina molt comú en *l'Associació Dels Diplomats a l'Atur del Marroc*. Des del seu punt de vista aquest esforç representa una altre mirada al discurs revolucionari que vincula la dinàmica i competitivitat dels moviments a la falta de treball, efecte que en el cas de les associacions, es realitzaria de forma contrària. A l'aconseguir l'augment de l'ocupació dins del col·lectiu, la motivació de la gent per sumar-se al moviment es multiplicaria. A part de dedicar-se a l'orientació, el Faouzi dóna molta importància a la denuncia de l'explotació laboral dels membres del col·lectiu i dels migrants en general. Reconeix que encara existeix una certa por de la gent per dirigir-se a la policia en aquests casos, però subratlla la necessitat de difondre la consciència del dret a la denúncia la qual pot resultar favorable per la regularització en comptes de posar-la en perill. L'explotació laboral i l'existència de persones que s'aprofiten de la desorientació i vulnerabilitat dels recent arribats, per exemple en temes de vivenda, són problemàtiques mencionades també per els altres entrevistats.

El que marca una altre diferència fonamental entre els col·lectius de Terrassa i Barcelona és el procés de negociació que s'ha establert entre les associacions i l'ajuntament. L'Ahmed afirma que fins ara l'ajuntament no ha demostrat “muchta voluntat” per treballar sobre els projectes proposats però el fet d'haver aconseguit actuar com interlocutor directe amb les autoritats representa un pas important en la lluita per la igualtat de drets i, des del punt de vista del seu representant, una força del moviment. A més, l'Ahmed ha menciona una casa d'acollida que havia ofert l'ajuntament, lligada a l'exigència de reduir el volum de venedors al carrer al que per mitjà d'aquesta activitat no era possible el que ha suposat l'abandonament del projecte. A mesura que existia, molta gent s'havia apropiat a l'associació. El Mamadou reconeix també la possibilitat d'entrar en negociacions amb l'ajuntament, però no s'estan realitzant esforços en aquesta direcció.

Un altre aspecte clau per les activitats de les associacions en l'àmbit laboral són les propostes sobre formació professional pels treballadors migrants. La necessitat de millorar la competitivitat dels membres en el mercat laboral és compartida per totes les associacions. Mentre a Terrassa ho ha proposat l'ajuntament per mitjà dels projectes, els *Nòmades* planegen realitzar-la amb l'ajuda d'alguns membres de l'associació que tenen experiència com a soldador. Com el Mamadou ja ha explicat a la presentació, una problemàtica fonamental dins del col·lectiu senegalès a Barcelona consisteix en la falta de solidaritat la qual impedeix la construcció d'una comunitat capaç de millorar les condicions de vida dels seus membres. Les formacions podrien facilitar la construcció d'una estructura mercantil, per exemple de certs tipus de negocis, per incloure als top manta i acollir als recent arribats. Les tres associacions no han trobat encara les solucions per les carències de material i personal format per poder començar amb les formacions. En el cas de Terrassa, l'ajuntament encara no ha demostrat una actitud cooperativa per dur a terme la realització d'aquest projecte.

Per acabar la comparació de les tres associacions i iniciar la transició a l'última part d'aquest treball afegirem una altra dimensió a les motivacions de formació que van expressar els representants dels col·lectius a l'entrevista. Una afirmació del Faouzi sobre *la importància que té l'autoformació* des del seu punt de vista representa del tot la postura de *Luchamos Por Nuestros Derechos*.

“La autoformación es una necesidad muy urgente e inmediata porque la población migrante, el entorno donde trabajamos y nos movilizamos, es un entorno donde no se puede tomar consciencia política dentro de lo que son por ejemplo las relaciones laborales. Una persona que trabaja desde las cinco de la mañana y vuelve a casa a las diez de la noche no tiene ninguna posibilidad para ver lo que está pasando. Por eso es muy necesario que inyectemos esta formación a través de un trabajo dentro del barrio. Es una base social que es muy variada, plural, no es como un sindicato donde toda la base trabajaba en lo mismo. Es una base social donde hay gente que tiene problemas laborales, gente que no tiene papeles o problemas de la vivienda. Bueno, es una base social muy variada pero lo que faltaba es el tema de la formación y la importancia de la organización. Creo que el hecho de organizarse en sí mismo ya expresa una consciencia muy importante e interesante y por eso la formación puede ser una fuerza importante en este proceso. Es una formación no solamente de saber sino también del hecho de querer cambiar esta injusticia y estar consciente de que existe la posibilidad de cambiarla. Creo que es una herramienta bastante importante que hay que tomarla en serio y saber como aplicarla. Hay que saber por medio de qué discurso, de qué manera, etc. Por ejemplo una cosa como ejemplo sencillo es el tema de hacer un taller dentro de un bar. En estos bares la mayoría de los clientes marroquíes son hombres. Hemos tomado la consciencia de la importancia de que las mujeres también estén allí a pesar de que al principio vayan a sufrir mucha repercusión. Es importante apoyar la existencia de mujeres, de que puedan hablar y tomar decisiones. Cuando hicimos el taller en la mezquita el Imam puso la condición de que no puede haber mujeres no vestidas como musulmán. Pero lo que es importante para nosotros es llegar y que estén”

Luchamos Por Nuestros Derechos es diferencien de les altres associacions per haver desenvolupat aquesta perspectiva àmplia de moviment. Com ho reconeix el mateix Faouzi, encara està limitada al nucli més actiu del col·lectiu, especialment al seu portaveu degut a la seva llarga experiència de militant. Els tallers sobre drets bàsics, la guia pràctica per els immigrants “sense papers”, els tallers de formació sobre ciutadania amb les dones i les classes d'idioma a l'Ateneu Candela demostren la conseqüència de la importància que té transmetre aquesta experiència a tot el col·lectiu. Els projectes representen una

estratègia fonamental per formar les subjectivitats indispensables en aquest procés de promoure posicionaments personals i la mobilització col·lectiva.

Així mateix, l'Ahmed comparteix el valor que tenen activitats formatives, com les classes d'idiomes, tallers sobre drets bàsics o presentacions de mobilitzacions migrants en altres països, per enfortir els vincles entre la comunitat i l'associació. Un altre tipus de formació que es proposa de fer dins de l'Associació de "Sense Papers" a Terrassa té una motivació diferent que ja s'ha mencionat anteriorment. Destaca la importància de trobar mesures per millorar la convivència entre els autòctons i els migrants. Té una visió particular sobre els resultats que es podria obtenir per mitjà dels tallers de formació sobre la llei d'estrangeria i civisme en col·laboració amb les autoritats de la ciutat.

"Los ayuntamientos tienen un poco más de libertad o de autonomía para hacer lo que tienen que hacer según la realidad de sus localidades. (...) También que la escuchen y se comuniquen con esta gente para buscar soluciones para adaptar los inmigrantes en función de qué tipo de inmigrante quieren, orientarlo y trabajar juntos con ellos para tener el tipo de inmigrante que necesitan. Será bien para ellos y será bien para los inmigrantes. (...) Si consideran a los sin papeles como personas que no existen y se los descartan al lado va a generar unos comportamientos de racismo por parte de los autóctonos, por los sin papeles un sentimiento de ser utilizado, de ser minimizado o de personas que no los respetan y que no tiene ninguna importancia para ellos. Todo esto va a causar que la convivencia nunca será perfecta entonces hay que considerar a estas personas como persona y hablar con ellas, buscar soluciones y orientarlos en una dirección que quieren según los intereses de las dos partes"

L'autoformació en els *Nómadas del Siglo 21* es realitza convidant a experts en diferents àmbits d'interès per els membres de l'associació. Com ja s'ha explicat, hi han participat els Mossos d'Esquadra, una representant de Salut i Família, i un advocat per informar sobre els drets bàsics. Aquestes activitats deriven de les necessitats concretes dels top manta i de la consciència per part del Mamadou sobre la falta d'aquests coneixements dins del col·lectiu. Segons el que s'ha dit a les entrevistes no es relaciona aquest tipus de formació amb una estratègia de mobilització política. Esperem haver pogut destacar explicacions d'aquesta postura en el transcurs de la comparació.

Aquest treball no té la motivació d'avaluar el desenvolupament i el treball de les associacions però la posició de l'autor es caracteritza significativament per la implicació a una de les associacions i per la militància al centre social EXIT. No es pot negar la influència de les experiències pròpies de participació als *Nómadas del Siglo 21*, les quals determinen en certa manera la perspectiva d'observació. Si el supòsit és una actitud militant hem de considerar alguns factors importants, els quals també han sigut subratllats per el Mamadou, per ampliar els nostres criteris d'avaluació. El període curt d'existència de l'associació en comparació amb *Luchamos Por Nuestros Derechos* i *l'Associació de Sense Papers de Terrassa* i les diferències en l'entorn que els seus actors han mercat decisivament el perfil de cada associació definien la particularitat dels *Nómadas*. Com tots els col·lectius presentats en el treball, l'associació es troba en un procés de desenvolupament que ha produït assoliments importants per la comunitat i que es troben sotmesos a la permanent reflexió i auto-avaluació per part del seu fundador. En aquest moment encara no s'ha pogut crear un ambient de confiança i lliure intercanvi d'idees entre els membres "autòctons" i la base dels *Nómadas* el que representa un repte important per el treball que volem realitzar conjuntament en

el futur. Per permetre la traducció de les expectatives i motivacions a un llenguatge compartit a tota l'associació, per sobrepassar els malentesos que produeixen frustració a tots els companys, és indispensable una consciència sensible i una atenció recíproca cap a les necessitats i idees de cada una de les persones de l'entorn. Els conflictes, des del punt de vista que es comparteix amb el Mamadou, posen accent a una riquesa de l'associació, com totes les experiències d'heterogeneïtat i pluralitat que caracteritzen les lluites que es porten a terme a l'actualitat, una font única d'intercanvi i aprenentatge per finalment aconseguir els objectius que compartim tots.

"(...) Como todos, autóctonos, africanos, otra gente que está dentro de Nómadas... (...) Si podemos hacer esto siempre, discutir cada uno, el africano va a sacar sus ideas su manera de ver la vida, el español o el europeo también saca sus cosas y discutimos de esto. Lo que tenemos que saber que todos nosotros los que estamos dentro de Nómadas tenemos la misma visión para el futuro que es el bien del sin papeles. Lo que estamos intentando arreglar es mejorar la vida del sin papeles aquí en España y en toda Europa. Pero también somos seres humanos y cada uno tiene su manera de ver las cosas y cada uno tiene su cultura que tiene una influencia en su vida. Veo que es una cosa muy positiva que nos sentamos juntos, teniendo el mismo proyecto pero vemos las cosas diferentes y hacemos discusión sobre esto. Creo que esto debe pasar siempre así será muy fructífero para el futuro de la asociación y de los sin papeles de aquí" (Mamadou)